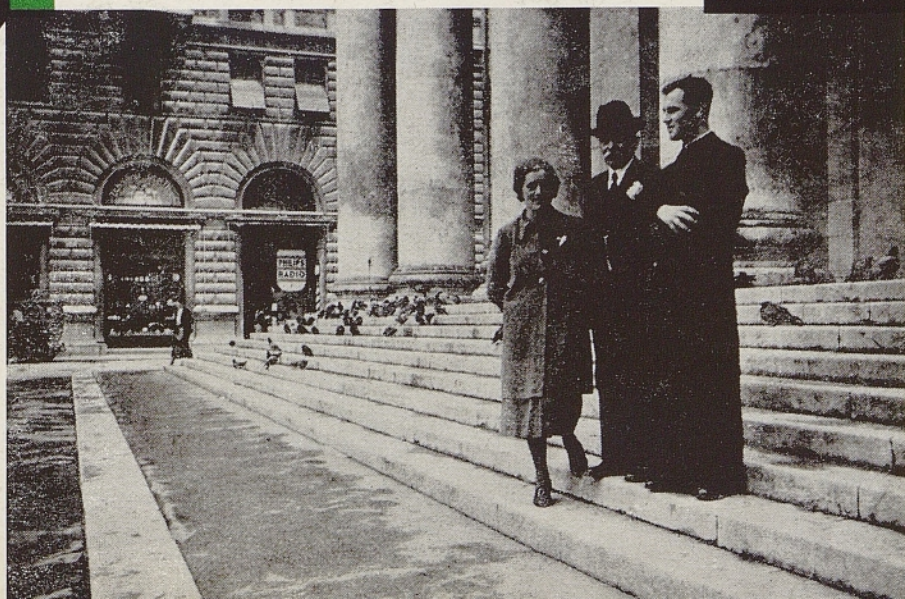

mladika

4

MLADIK
MILICA BARDIC

MLADIKA

IZHAJA DESETKRAT V LETU

1980 LETO XXII. - ŠTEV. 4

Poština plačana v gotovini -
Skupina III/70

KAZALO

Franc Rode: V ozračju veselja in upanja	37
Kaj hočete, grobovi, še od nas?	38
Nadžkof Jože Pogačnik	39
Milena Merlak: Velikonočni pozdrav; Oljčna vejica večne pomladi	39
Zora Tavčar: Koliko je bogov?	40
Upadanje nagona samoohranitve	40
Lado Piščanc: V zelenih daljavah božje bodočnosti (XIX.)	43
Bruna Pertot: Kraljica dreves, miroljubna oljka	45
Majda Košuta: Ples pomladnega vetra	47
Vladimir Kos: Pesem, ki vriska. In pesem, ki prosi	47
Vojko Arko: Slovenski gorski vodnik v Kordiljerah	48
Smrt Franceta Jermana	49
Antena	50
Martin Jevnikar: Zamejska in z d o m s k a literatura: Ferk-Domej-Huess-Hobel; M. Jakopič	52
Vladimir Kos: Tudi na Daljnem vzhodu je Jezus vstal	53
Staro in novo	54
M. Šah: Knjiga o šolstvu na Tržaškem in Goriškem	54
Čuk na Obelisku	56
Na platnicah: Pisma	
Priloga: Pavle Merkù: Slovenski priimki na zahodni meji (str. 13-16)	

Zunanja oprema: Jasna Merkù

Uredništvo in uprava: 34133
Trst, ul. Donizetti 3, tel. 768189

Poštni tekoči račun 11/7019
»Mladika« - Trst

Lastnik: SLOVENSKA PROSVETA
Registrirano na sodišču v Trstu
št. 193

Član USPI (Zveza italijanskega periodičnega tiska)

tisk »graphart«, trst, rossetti 14

pisma pisma pisma pisma pisma

Pisma v tej rubriki izražajo mnenja dopisnikov in ne obvezujejo uredništva.

(NE)KULTURNA POLITIKA

Spoštovani urednik!

V Primorskem dnevniku so pred kratkim začeli objavljati kulturni koledar slovenskih prireditvev v mesecu. Žal pa je ta seznam (kolikor sem ugotovil) zelo pomanjkljiv in pristranski, saj skoraj ne upošteva dejavnosti društev Slovenske prosvete v Trstu in Zveze slovenske katoliške prosvete v Gorici. Spominjam se, da ste Vi pred mnogimi leti objavljali podoben seznam. Trudili ste se, da bi zajeli prav vso dejavnost društev, ne glede na politično obarvanost, kljub temu so Vas takrat kritizirali, češ da izpuščate iz seznama nekatere prireditve. Kaj naj pa rečemo o novi pobudi? Kar je bilo morda odpustljivo za Vas, ni odpustljivo za časnikarje Primorskega dnevnika, ki opravljajo svoje delo poklicno. Zato upam, da bodo ta nedostatek že v naslednjem seznamu za april popravili. Opazil sem tudi, da že več mesecev PD sploh ne omenja Vaše Mladike, kot da bi več ne izhajala. Se Primorski dnevnik tako malo veseli rednega izhajanja slovenske

revije v Italiji, tudi če ni njegovih misli, da jo zamolčuje? Taka kulturna politika gotovo ni ne kulturna ne modra.

(Podpis)

ŠOLSKE OKRAJE

Prva poslovna doba šolskih okrajev se bliža zaključku. Koliko so uspeli, javnosti ni znano. Morda bo objavljeno končno poročilo. Slovenska javnost (šole, strokovne, kulturne in politične organizacije) je zahtevala lasten šolski okraj, a do konkretne jasnosti ni prišlo nikoli, niti

(Dalje na 3. strani platnic)

SLIKA NA PLATNICI: Dnevnik Lada Piščanca, ki ga Mladika objavlja v nadaljevanjih že dobri dve leti, se počasi izteka. Prihodnje, dvajseto nadaljevanje bo prineslo v celoti dnevniške zapiske, ki jih je duhovnik Lado pisal v Cerknem v letu svoje tragične smrti. Na hrbtno stran fotografije, ki jo tokrat objavljamo na naslovnih strani revije, je Lado Piščanc lastnoročno zapisal: »V Trstu po novi maši Krista, stric Janez iz Šiške pred novim sv. Antonom, 14. junija 1938.«

Bralcem, naročnikom

in sodelavcem

ter vsem prijateljem doma

in po svetu želi blagoslovljeno Veliko noč

MLADIKA

REVIJO IZDAJA UREDNIŠKI ODBOR: Marija Besednjak, Lojzka Bratuž, Ivo Jevnikar, Saša Martelanc, Marij Maver (odgovorni urednik), Albert Miklavec, Franc Mljač, Aleksander Mužina, Sergij Pahor, Danilo Pertot (uprava), Ivan Peterlin, Maks Šah, Drago Štcka, Zora Tavčar in Edvard Žerjal (likovna oprema). Vsi pisci sodelujejo brezplačno.

Posamezna številka Mladike stane 700 lir. Celoletna naročnina za Italijo 6.500 lir: nakazati na poštni tekoči račun 11/7019 — »Mladika« — Trst. Letna naročnina za Jugoslavijo 150 ND. Druge države 12 US dolarjev (ali enakovreden znesek v tuji valuti).

FRANC RODE

V ozračju veselja in upanja

Vemo: s Kristusovim vstajanjem se je v globinah sveta nekaj premaknilo, usoda sveta se je prevesila na stran življenja. Smrt ne bo imela zadnje besede. Zmagalo je življenje in nam prihaja naproti. Veselje, ki izvira iz te gotovosti, mora pregnati vso grenkost in obup, vse bojazni in sence sedanjega časa.

Gospod, naj svetloba tvojega vstajenja
ožarja naše dneve,
premagaj strah v globinah naše zavesti.
Naj utihnejo naše žalostne popevke,
naj umolkne krik obupa.
Naj žarki velikonočne zarje zasijejo
v naših očeh
in odsevajo na naših obrazih.
Naj tvoja radost osvoji naša srca.
Gospod, daj nam zmagovito upanje.
Premagaj nas! Premagaj naše zakrknjeno
srce,

razbij naše plahe misli,
preženi našo grešno žalost.
Odpusti nam grehe proti veselju in upanju,
naše velike grehe.

Mar brezkončna prihodnost ne ustreza ravno našemu najglobljemu pričakovanju? Človek je v svojem bistvu popotnik. Najmočnejša zahteva njegovega bitja je iti naprej. Človek ni statično bitje. Dokler se pred njim odpira pot, dokler ima pred seboj prihodnost, je zdrav. Človek, ki je zadel ob bronasti zid, prek katerega ni mogoče, je bolan, zavrt, blokiran. Zavrttega človeka pa razjeda obup in mu grozi blaznost. Človek je zdrav, dokler ima pred seboj nova obzorja, dokler je pred njim neskončnost. Tu ne trpi nobene omejitve, kajti neskončnost, ki jo nosi v sebi, terja neskončnost, ki je lahko samo Bog. Smrt kot konec nima nobenega smi-

sla. »Nič nam ne bi koristilo, da smo se rodili, ko ne bi imeli sreče, da smo odrešeni«, pravi sveti Avguštin v velikonočni hvalnici. Niti gospodarski uspehi, niti ugledne službe, niti vsestransko zavarovanje, niti slasti, ki so na voljo telesu in duhu, ne morejo utešiti njegove zahteve po neskončnosti.

Poglejmo sodobno mladino, kako se použiva, kako izgoreva, kako se obupno oklepa življenja. Največkrat dela to iz obupa, (iz občutka praznoti, ki v njem živi). S tem pa pričuje tudi o nemiru človekovega srca, ki se ne more zadovoljiti s končnimi obzorji. S tem protestira proti smrti kot najbolj škandaloznemu nesmislu.

Kjer ni upanja na večno življenje, tam usahne sleherno veselje. Avstrijski komunist Max Frisch takole opisuje Moskvo: »Nisem pričakoval raja, pač pa več veselja. Gledam spomenike z njihovim otrplim vriskom, usmerjenim v prihodnost, ki jo vidim kot sedanjost: otopelo ljudstvo na čistih in mogočnih bulvarjih, ljudje, ki jim ne manjka hrane in obleke, ljudje brez vsakega znamenja veselja.« Ozračje brez večnosti ne more biti drugačno.

Kristjani pričujemo o velikem upanju, ki je zasijalo na velikonočno jutro, čeprav za zdaj hodimo v polmraku, čeprav so znamenja greha in smrti povsod navzoča. Toda zmaga je gotova in ni sile, ki bi jo mogla ogroziti. Hoditi moramo z velikim zaupanjem, v veri in potrpežljivosti. Do tistega dne, ko bo Bog »obrisal vse solze z naših oči«. Tedaj »ne bo več smrti, tudi ne bo več žalovanja ne vpitja ne bolečine; zakaj, kar je bilo prej, je minilo«. In tisti, ki sedi na prestolu, bo dejal: »Glej, vse delam novo« (Raz 21,4—5).

(Sklepni del komentarja smo povzeli iz letošnje velikonočne številke Družine.)

Nadškof J. Pogačnik

Vzdržal je, kakor da bi mu moč dajala čut odgovornosti in smisel za dolžnost. Tako smo pomislili, ko smo v torek, 25. marca, slišali novico o nagli smrti ljubljanskega nadškofa in metropolita Jožefa Pogačnika, ki je 17 let vodil ljubljansko nadškofijo in 12 let slovensko metropolijo. Izpregel je čisto na koncu: niti dva tedna pred smrtjo je izročil upravo nadškofije novemu ljubljanskemu nadškofu Šuštarju, na Jožefovo pa

se je dokončno poslovil od svojih vernikov v ljubljanski stolnici. Bil je do konca na svojem mestu, do konca kril velike odgovornosti, ki jih je sprejel, ko je bil leta 1963 posvečen. Slovenska Cerkev je tedaj imela za sabo težko dobo preizkušenj in nejasno prihodnost. Temen madež obtožb in sumničenj — ki še ni opran — jo je oviral, da bi lahko primerno odgovorila na napade in grožnje. Jožef Pogačnik je tudi sam bil žrtev te dobe in je več let presedel v krivičnem zaporu kot vrsta sobratov. Pa to ga ni strlo in leta 1963 je pogumno prevzel vodstvo nadškofije in nekaj let kasneje vse slovenske Cerkve, da bi ji spet pomagal na noge. Za vsakim načrtom je bil v prvi vrsti, navdušen, temeljit in dosleden pospeševalec verskega tiska, ki je prej bil skoro popolnoma na tleh, izvrševalec verske prenove v duhu koncila, iskalec novih katehetskih prijemov, odprt na dialog z novo oblastjo, vneto je podpiral slovensko bogoslovje in teološko fakulteto ter doživel razveseljivi vzpon duhovniških poklicev. Od mladih nog je bil ljubitelj lepe slovenske besede in s svojo pesmijo prispeval slovenski liriki. Slovenska Cerkev ga bo gotovo zapisala med svoje velike može.

Pokopan leži v kapeli Žalostne matere božje v ljubljanski stolnici, kjer ga je k večnemu počitku pospremila 20 škofov in nadškofov, predstavniki oblasti, duhovščina in velika množica vernikov.

M L A D I K A

MILENA MERLAK

Velikonočni pozdrav

*Pozdravljeno, velikonočno jagnje!
Končno si brez trnovega venca med nami,
končno je čas tvoje krvave žrtve minil.
Danes mi tebi darujemo himne navdušenja.
Kako srečni smo danes kristjani!*

*Pozdravljeno velikonočno jagnje!
Čeprav rojeno iz Boga, si postalo eden
izmed nas,
si nam, ljudem, za zmeraj zvesto ostalo
in si s skrivnostjo svoje večne ljubezni
še nas, nezveste, nazaj k Očetu pripeljalo.*

*Pozdravljeno velikonočno jagnje!
Ti si boj med življenjem in smrtjo dokončalo,
si boj med večnim soncem in minljivo temo
enkrat za zmeraj za nas izbojevalo.
Tvoja zmagava zavezuje zemljo in nebo.*

*Pozdravljeno, velikonočno jagnje!
Bodi pozdravljeno kot naše upanje,
kot naš Zveličar in Odrešenik.
Ti si resnično vstali Kristus.
Bodi na veke vekov slavljen!*

Oljčna vejica večne pomladi

*Kjerkoli Jezus hodi,
naj bo to Berlin ali Jeruzalem,
naj bo to Ljubljana ali Toronto,
povsod oljčne vejice v naših rokah ozelenijo,
povsod se srebrno zeleni lističi v srcih zablestijo.*

*Kjerkoli Jezus hodi,
obiskuje žrtve nasilja in trpljenja,
povsod drži nežno oljčno vejico v roki,
izpričuje nebeško veselje zveličanih,
oznanja večno pomlad odrešenja.*

*Jezus trosi oljčne lističe med nas
in vsi, ki ga ljubimo, jih trosimo z njim.
Po oljčni vejici v naših rokah
nas bo svet spoznal;
spoznal bo, da nas je Bog sam
za poslanca miru izbral.*

Kaj hočete, grobovi, še od nas?

(Frančku Križniku v slovo)

Prvič predavatelj v Trstu — jeseni 1974.

Župančičev vzkrík sili človeku pod pero, ko piše to pretresljivo slovo.

»... Pošljem ti svoj govor "Duhovnik in narod", ki sem ga imel ob Dnevu republike. Mor-da bi bil za tržaško Mladiko?«

Tako je 23. marca pisal iz Münchna, kjer se je pripravljaj na doktorat, Franček Križnik tržaškemu prijatelju.

Šlo je za dovolj znamenit govor, ki ga je ta mladi duhovnik držal ljubljanskim bogoslovcem za jugoslovanski državni praznik v lanskem novembru in ki je pobudil odziv političnih vrhov SR Slovenije od Ribičiča do Dolanca.

Tega njegovega govora njegov tržaški prijatelj ne bo dočakal. Zakaj že nekaj dni za tistim sporočilom je Franček Križnik obležal mrtev, skupaj z bogoslovcem Martinom Kastelicem, kot žrtev cestnega incidenta na periferiji Münchna.

Mrtev pri svojih šestintridesetih letih, na višku svoje telesne in umske vitalnosti.

Rojen 1944 v Šmarju pri Jelšah, je študiral v Rimu in v Münchnu in se izoblikoval v intelektualca evropskega formata, strokovnega poznavalca marksizma. A njegova svetskost se ni družila, kakor se večkrat dogaja, z značajsko buržuizacijo ali celo degeneracijo. Bolj kot človek iz ljudstva je Franček Križnik ostajal človek iz proletariata, z najpristnejšimi potezami eksplozivnega štajerskega temperamenta. Bil je človek izrednih energij, z najostrejšim čutom za resnico in svobodo, do neustrašenosti sproščen kristjan, brez kompleksov, značilnih za starejšo generacijo.

Kdor je kdaj slišal nastopati Frančka — tako so mu ljubeče pravili vsi, ki so ga poznali — se je utegnil vprašati, ali Slovenija res še naprej rojeva svoje Kreke.

Ni težko tvegati trditev, da sta slovenski narod in slovenska Cerkev s Frančkom Križnikom izgubila eno najmarkantnejših osebnosti povojne generacije.

Tržaški kristjani smo ga lahko slišali 1976 v Dragi, ko se je drznil kot prvi Jugoslovan nastopiti na prepovedani tribuni, in v lanskem decembru v Društvu slovenskih izobražencev. Naročniki revije Zaliv so lahko brali njegovo ostroumno pretresanje leninizma. A skoraj še bolj kot njegova beseda je vplivala prisrčna komunikativnost, s katero se je znal razdajati v prijateljskem krogu ob kozarcu vina, tisto njegovo vulkansko izžarevanje dveh ljubezni njegovega žarnega življenja, slovenstva in krščanstva.

»Bil je kot vihar v medlost slovenskega krščanstva,« se je glasil neki komentar ob njegovi smrti.

Mogoče je ta veter v nekaterih svojih mladostnih sunkih segal čez jekleno obzorje zgodovinsko možnega: a bil je veter, ki je vsaj nekaj let vzviharil tolmun slovenske duhovne province.

Franček Križnik je rad prihajal v Trst in Trst ga je prisrčno sprejemal. Naj mu tisti Gospod, za katerega je izgorel, poplača tudi to njegovo zamejsko ljubezen.

M L A D I K A

KOLIKO JE BOGOV?

Grem po kraški vasi in skozi odprto okno opazim profil mlade mamice s črnimi, kratko pristrizženimi lasmi. Sklanja se nad svetlo glavico svojega prvošolčka. Najbrž skupaj pišeta domačo nalogo. Idilična slika, ko ne bi mlada ženska na lepem vzdignila svojega glasu in zdaj odmeva čez vrt njen energični krik:

»Janko, orko, kol'ko je Bogov? Hudiča, kaj si napisal!«

»Trije«. - Čof, pade zaušnica. »En Bog, osel!«

Smejem se slikovitemu kraškemu verouku, a se brž zresnim. Ni tako od muh tale mala svetla glavica! Kakor da bi vedel, ti mali kraški fantič, kako je ta »en sam Bog« lahko vsakomur drugačen. In pri tej misli se brž spomnim na našega vaškega župnika.

Bog našega malega, asketskega vaškega župnika je veliko stensko razpelo, ki se nagiba navzdol, nad klečalnik, tako da je podoba, ko da se bo drobní gospod zdaj zdaj zgrudil pod njegovo težo. To razpelo je gospod Rudolf podedoval od svojega orjaškega predhodnika, veseljaka, pol kmeta in pol župnika. Pred tistim orjakom se je zdel ta Križani prav nezaten, krotko nagnjen, kakor da le rahlo svarí in vabi k vsaj mali, bežni molitvici, če bo pač ostalo kaj časa po košnji ali žetvi. Drobní gospod Rudolf pa je pod njim kakor sključení Kristus z ene od postaj križevega pota. Še najbolj tiste, ki nosi napis: Ki je za nas težki križ nesel. In ko da se gospod še ni do konca izsušil od molitve, straši s police ob kle-

čalníku še prava, zglódana človeška lobanja. Memento móri! Za gospoda Rudolfa je Bog neznan-ska strogost, pred katero se mora grúdití v prah. O gospod Rudolf, gospod Bog bi vas bil že davno lahko postavil v oltar takšnega, kakršni ste. Najraje v stranskega na desni, namesto rdečeličnega in zdravega svetega Miklavža, ki tam ves okrogel drámi misli na radosti tega sveta. Medtem ko vi, tako bleđi od strahu božjega, še žíví vabíte k odpovedi in poduhovljenju ...

Dokaj originalen je Bog naše sosede.

V naši vasi se vrh klančka béli miniaturni dom šivilje Ivanke. Če je ne najdeš za šivalnim strojem, ko se med delom živahno obrača h kakšni od svojih nešteti obiskovalk, — včasih solzna od ganotja, včasih od smeha, — jo boš našel v njenem velikanskem vrtu. Če jo boš sploh opazil, majhno in okroglo kot je, za pisanimi grmi vrtnic ali potonik, dalij ali aster, nekje v tistem majhnem pravokotnem raju cvetja. Za hrbet si skrijem cekar s kakšnim krilom za zdaljšanje ali skrajšanje, pa zakličem:

»Hej, je kje kdo?« — In brž se izza rožnega grma pokaže vesel obraz s snežno belimi lasmi. Sinje oči ji že iščejo po grmih, kje bo utrgala in povezala šopek zame.

Popelje te v hišico, posadí v kuhinjo in pri-stavi žezvico za kavo. Iz temne vežice prinese kakšne krhke flancate in domač borovničev liker. Zraven ti nasuje novic o domači vasi, kaj o vasi, o celem hribovju tja do občinskih mejá in

— pod črto - pod črto —

UPADANJE NAGONA SAMOOHRANITVE

Obstajajo znaki, ki nas prepričujejo, da zadnje čase občutno slabi nagon samoohranitve v slovenski narodnostni skupnosti, kakor radi imenujemo svojo manjšino očitno zato, ker hočemo odgnati moreči občutek, da nas je vedno manj. Pa to ni problem, da bi o njem tu razpravljali. Samoohranitveni nagon je tudi sredstvo za narodnoobrambno delo. Marsikdo bo to označil za najbolj primitivno obliko zvestobe narodu, ki je lastna tudi neosvešče-

nim. Vendar se vse bolj zdi, da se brez tega prvinskega nagona tudi razviti (ali pa napredni) ne bomo mogli rešiti. Da ta nagon upada, nas prepričujejo nove oblike fratelance ali poskusi nekega kulturnega enotjenja (reci ARCI in podobno). Temu pojavu se nismo mogli izogniti niti na področju športa in zdrave rekreacije, saj najdemo v slovenskih klubih (ne samo pri nogometaših, čez katere tako radi govorimo, tudi pri kotalkarjih, igralcih minibasketa in

drugih) vse več neslovencev: kmalu se bo zgodilo, da bomo imeli klube s slovenskim imenom, slovenskimi predsedniki, cdborniki, trenerji, slovenskimi financami, z bogatimi stiki z matico, toda kaj ko bodo člani povečini neslovenci. Ne samo, da smo izpostavljeni asimilaciji, pripravljani smo tudi z lastnimi silami in sredstvi pomagati vsestranskemu razvoju neslovenske mladine, misliti na njene športne potrebe — ko že sami niso zmožni — skrbeti za

še čez. S kuhinjske kredence medtem nepremično strmi na naju njen mali bakreni Križani. Prav isti, ki je pred leti stal med svečami in kropilnikom na mrtvaškem odru njenega dragega Korla, nekoliko mračnega kovača, strastnega ribiča in gobarja. Če si ga srečal, se je rad pošalil, češ, gob pa danes nič, pri tem pa so izdajalsko moleli iz košarice svoje rjave glavice debeli jurčki. A tudi ob šali je obdržal svoj zresnjeni obraz, le oči so se poredno zožile. Korl zdaj počiva na Dobravi, s smrečinami, s skrivnimi gobišči naokrog, da se mu duša kdaj sprehodi med njimi. Križec pa stoji spet na omari in čaka na svojo uro, ko ga bo spet nekdo postavil med dve sveči in kropilnik, tam v šivalnici, pod podobo brezjanske Marije in obledelo poročno sliko. A takrat to ne bo več okrogla roka sosede Ivanke. Pa nje to ne vznemirja. Kristus tam z omare mirno zre nanjo, kakor bi rekel, kar veselo, saj še ni čas. Včasih se Ivanka bežno ozre tja gor, češ, saj boš pri meni, ko pride ura. In veselo ščebeta novice za desetletja nazaj in za sproti. »Veš, ko sem ti šivala oblekco za prvo obhajilo, ah, si ne moreš misliti, Zora, kakšno blago je bilo takrat, še zdaj ga čutim pod rokami, zdaj ni več takšnih blag kot nekdej. Lahko si jih nosil leta in leta, to danes je sama cunjja. Oba Franckina sta že ometála vsak svojo hišo, kaj misliš, ljudje pa danes kar pregrešno dobro živijo. Je prišla Marlenka iz Avstrije, poglej, kakšno rutko mi je prinesla. Župnik pa spet pobira za nov tlak. Ježeš, čisto sem pozabila, kaj pa imaš v cekarju, ja, tebi bom pa že takoj sešila, kaj pa Lenka, ima že kaj majhnega? — Med govorjenjem se njen obraz spreminja, zdaj je ganjen, zdaj razposajen, zdaj ogorčen. Kavica se že kadi, ona pa ščebeta in vsa vedra obriše sled pajčevine s svoje-ga bakrenega bogca: »Ni lep, na Višarjah sem ga kupila dvaindvajsetega leta, sem rekla, zmeraj lahko prav pride. In bo še prav prišel.« Tako reče vedro in ga nežno postavi nazaj. Meni, ki ga

gledam, vzbuja malce groze; nočem pomisliti na to hišo brez sinjih oči in brez ščebeta. In na prazno tišino in vonj po pušpanu in na tisti križ med dvema svečama ob vznožju. Soseda Ivanka pa prav vedro gleda vanj, ki jo bo varno vodil od dne do dne — do tistega zadnjega ...

Odkar pomnim, sedi tam, kjer se klopi zaradi obokane prižnice skrajšajo za toliko, da komajda sprejmejo dva človeka, Francka! Takole od zadaj ni videti drugega kot okrogel hrbet in debelo rjavo kito. Sedi tam pri prvi maši. Sedi pri pozni uri in še pri nauku popoldne, nepremična kot kip. Spada k domači cerkvi kot tista skrivnostna, od starosti komaj še razpoznavna podoba Kristusove s trnjem kronane glave v stranskem oltarju, o kateri ve ljudsko izročilo povedati toliko legend. Pred stoletji je zabodel vanjo Turek svojo sabljo — in tedaj je Kristus na podobi zaječal in iz rane se je pocedila kri. Ta kri je edino, kar je ostalo skozi stoletja na sliki živega; vse ostalo je izjedel in zamračil čas.

In prav pod to sliko sedi — vsa v črnem — Francka; takole od zadaj je v njuni mračnosti nekaj sorodnega. A le od zadaj. Zakaj če Francka po maši, ko je cerkev že skoraj prazna, previdno zleze iz klopi, — najprej z eno berglo, nato kar poskočno še z drugo — in se ti pokaže vsa, je v vsej njeni pojavi nekaj vedrega. Nedomačina bi to najbrž začudilo. Francka, — ali kot ji brez vsake hudobije dobrodušno pravimo, Bérglarica — nima namreč na sebi skoraj ničesar takšnega kot drugi ljudje, razen obraza. Zato pa ima vesel, žareč obraz zardelih lič in tople, živahne rjave oči. Lase, ki so zdaj od blizu že malo osiveli, ima zvite v venec kite okrog glave. Kadar jih seveda ne prekrije s kakšno prav dekliško pisano ruto. V ostalem je na njej vse črno. Trup ima kratek in čokat in bi lahko pripadal kakšni zdravi kmetici, toda roki in nogi sta nekako pomanjšani, otroško zakrneli in zviti. Sto-

pod črto - pod črto

njeno rekreacijo... Lahko nam marsikaj očitajo, toda egoizem nam ne bodo mogli vreči v obraz.

Potegujemo se za dvojezičnost, pa niti sami je ne znamo utemeljiti, niti v lastnih ustanovah. Na tržškem radiu je rubrika namenjena najmlajšim, »Kje je napaka?«, v kateri morajo mladi poslušalci odkrivati nalašč postavljene zanke, napake, uganke. Hučo napako pa so zagrešili uredniki sami v petek, 21. marca, ko so prebrali ime in priimek mlade nagrajenke in zraven še povedali naslov, lepo po italijansko Do-

berdò del Lago in še hišno številko so pridali. Vzorna natančnost, saj so uporabili uradni naziv, ki edini velja, prebrali so pač, kakor je bilo napisano na nalepki. Če se je mladi poslušalki zdelo tako potrebno, je morda opravičljivo, ker je tako narekovala skrb, da se nagradna pošiljka ne izgubi zaradi malomarnosti pošte, neodpustljivo pa je, da niso uredniki, ali tisti, ki so odgovorni za pregled tekstov, ali sami napovedovalci čutili potrebo popraviti naslov in vrniti slovensko ime. Pa kaj, ko ni uradno. Na enak način

se je tudi že uveljavila uporaba uradnih priimkov na šolah: tuje oblike ne motijo več nikogar.

Pri tem pa se vzbuja še drugo vprašanje. Kaj so storili upravitelji naših občin, da bi pravno uveljavili izvirna slovenska imena naših vasi in zaselkov? Ali je komu to sploh kdaj prišlo na um? Pa imamo lep in zgovoren zgled v dveh francoskih vaseh, ki sta po vojni dokončno pripadli Italiji: domačini so vrsto let vodili boj za svoje pravo ime brez italijanske spakedranke zraven in u-speli. Mi pa nič, niti poskusa ne!

pala so ji zasukana postrani, tako da ne more stopiti nanje. Edino mali ročici s prsti sta posem normalni in — dasi majceni — pripravní za vsako delo. Z njuno pomočjo kar varno zleze iz klopi in se dokaj urno postavi na svoje bergle. V njenih lahkotnih gibih je nekaj zdravega in vitalnega. Ko takole samozavestno sloni na svojih dveh lesenih opornikih pod pazduho in se malo odpočije, je v vsej njeni pojavi nekakšna skladnost. Pokloni se proti oltarju, nato pa se kot dobrodušna želvica na pohodu napoti po sredi cerkve navzdol, s svojim prijaznim nasmeškom na vse strani za vse, ki še sedé v klopeh. Tok, tok, tok, udarjajo bergle dokaj hitro po tlaku. In nato malo počasneje zunaj po pešeni potki: tak, tak, tak, vse tiše. Kakor da ni nič posebnega, če se takole napotiš nekajkrat na dan v dobre četrt ure oddaljeno sosednjo vas. Kdove, morda potrebuje do doma célo uro. In spet nazaj. Ob nedeljah trikrat sem in tja, ob delavnikih le enkrat. A takrat ostaja vse dopoldne v bližini cerkve: pléve. Stezice in gréde. Vsa majhna se sklanja nad plevelom in upogiba nad cvetjem. Dela seveda z eno samo roko, v nemogočih drzah. Tako pleve farovski vrt, trga cvetje za vaze, čisti zelenice kamenčkov, pod eno roko berglo, z drugo, miniaturno ročico pa grébe kot mravljica.

Včasih tudi pade. Težko se spravi sama pokonci, a ne godrnja, sama nad sabo se smeje: »Ja kako je pa tudi človek neroden!«

Kadar se utrují, se počasi napoti v cerkev. Tak, tak, tak, po pesku, potem z ramo odrine težka vrata in podjetno odpocota do svoje klopi pod prižnico. Včasih pride mimo cvetnih grmičkov vaščan in jo nagovori: »Kako je kaj, Francka?« »Dobro, dokler Bog zdravje da.« »Kaj ne bi rajši počivala in posedala?« »Bom že počivala na onem svetu.«

Grem po stezi, velika sobota je, pa zagledam Francko sredi tulipanov. Kleči ali čepi — in nekaj sadi. »Kaj bo pa to, Francka,« pravim. »I, kaj! Nekaj salvij bom potaknila vmes. Ko bo tulpe pobralo, bodo salvije že visoke. Vse rdeče bo po gréдах, da bo veselje. Tule na rob bi pa posadila mačehe, a ne? Jej, je to ena lepa roža, mačeha. Nak, ne bodo se ujemale s salvijami, rajši bom dala cinije vseh barv. To bo nekaj lepega: cinije v dvojni vrsti, ob robu pa kamenčke, celo vrsto belih kamenčkov. Ko prideš poleti, bo okoli cerkve vse v cvetju kot za Rešnje Telo.«

»Kaj pa, Francka, če bi jaz kaj napisala o tebi, bi bila huda?« »O, huda pa prav nič. Pa kaj bi pisala o berglaricah, o lepih puncah piši. O mladih piši, kako se imajo radi, tega danes ne pišejo več, jaz pa tako rada berem takšno. Pa tudi žalostne reči rada berem. Kako ljudje trpijo.« »Pa ti, Francka, ne trpiš? Ali kaj rada živiš?« »O, rada. Misliš, da trpim, ker sem takšnale? Boga hvalim, da me je naredil takšnole. Vidiš, tako še grešiti ne morem!« se zasméje. Pa na obleko mi

ni treba misliti. Črne nogavice, črno krilo in jopá, da se manj umaže, ko človek drsa po tleh, pa sem dobra za deset let. No, kakšno lepo rutko si pa privoščim, o, to pa. Kar pomladijo me. Samo žive morajo biti kot tele rože. — Veš, kaj ti pravim, s tega sveta me lahko Bog pokliče kar danes, jaz sem zmeraj pripravljena. Če me pa hoče pustiti še malo, pa lahko še vse sorte dobrega naredim. Če me bo pustil predolgo in ne bom več za nobeno rabo, bom pa samó še mislila. Jej, kako je Bog pameten, da kakšnega človeka takole skrivi in narobe stéše. Tako smo rešeni nepotrebnih skrbi in brez težav živimo le v Bogu. Kako bi ne bila srečna, vidiš: nič nimam, pa imam vseeno občutek, da vsak dan nekaj dajem. In tudi, da sprejemam, joj, koliko mi je dal Bog užitek: rada gledam naravo, rada delam, rada molim. Vsak dan mi izkaže kakšno pozornost in mi napravi kakšno presenečenje. Kateri mož je do žene tako dober, no, povej? Vidiš! Zato ne pozabi napisati, kadar boš pisala o meni. Tako napiši: Francka Bérglarica bi se tudi drugič hotela roditi — kot berglarica.«

Tale zadnji stavek mi je povedala na glas v prazni cerkvi, kjer sem posedela ob njej pod podobó, od Turka prebodeno. Potem se je odmaknila v svoja premišljevanja in kar pozabila name. Tako sem po prstih odšla iz cerkve in pustila Francko Berglarico samo z njenim osrečujočim Bogom.

Takole dvakrat na leto priroma k nam kartica s Kosova. Znamka: Lética, pošta Priština. »Imam se imenitno, lep pozdrav — vaša sestra Dobromíla.« Ta »imam se imenitno« je v prostem prevodu v naš vsakdanji jezik treba brati takole: Jaz, vaša sestrična, sem pri petinšestdesetih — namesto v pokoj — odšla v kosovske hribe. Tam od jutra do večera kot v biblijskih časih jaham na oslu od ene odročne hribovske vasice do druge in kot medicinska sestra lajšam tem Albancem telesne bolečine, kot usmiljenka pa še duševne. Ne poznam ne počitka ne zabave, a na mojih ustnicah je vedno nasmeh in pripravljenost na šalo. Če je treba, sem babica, če je sila, sem tudi operater, kirurg. Lahko bi počivala v kakšnem domu za ostarele sestre. Toda jaz nisem ostarela, jaz sem polna ognja in hočem vredno živeti do zadnjega.

Zagledam se dvajset let nazaj. Takrat je bila še v veliki beograjski bolnišnici glavna asistentka primarija na kirurškem oddelku. V svoji uniformi usmiljenke je vsa temperamentna vihrala s svojim širokim, belim klobukom skozi bolniške sobe, pol angel, pol oficir, ukazovala, urejala, se pošalila, pobožala, nasmehníla. Osebjú je vzbujala obenem strah in spoštovanje, bolnikom pa je bila angel. Prav takšna sedaj jaha na svojem živinčetu — oficir in angel hkrati. Zravnaná in po-

dalje na naslednji strani ■

V zelenih daljavah božje bodočnosti

DNEVNIK

XIX.

2. aprila 1938

Poslušala sva radio, Wagnerjevega **Siegfrieda**, z mračno muziko. Videl sem, kako je truden in kako trpi. Oči so bile motne in za lečami naočnikov so imele še bolestnejši izraz. Pa se za tem trpljenjem skriva še drugo, večje in globlje. Za njim je še sto trpljenj v zvezi z osebami, časom, prostorom. Za nekatere veva oba, za druge veš le ti sam, za nekatere mogoče ne veva ne jaz ne ti.

Ko sem bil sam, sem si očitil, da sem ga mučil še jaz ...

9. aprila 1938

Ob 10h na porti, ko mi je delil pošto.

»Včeraj sem ti izbrisal tisti tvoj dolg. Sicer sem imel pomisleke, a veš, kakšne? Mislil sem si, da bi tisti, ki potuje za zabavo, moral najprej plačati svoje dolgove. Pa je bil le pomislek in sem ga prezrl.«

Zaradi tega mi je sitno in težko. Sprejemati je včasih veliko težje kot dajati. Odtod prihaja želja po ekonomski neodvisnosti.

VELIKONOČNE POČITNICE

Bilo je samo par dni, pa so bili lepi, polni sonca in življenja.

Na veliko soboto zjutraj sem prvič v življenju pel pri stricu v Renčah »Exultet«, ta najlepši spev

KOLIKO JE BOGOV?

nosna Gorenjka, ki se ne klanja pred nikomer, razen pred svojim Bogom. Morda jahaje požebra kdaj kakšen očenaš. Prav njej podobno pa bi bilo, da si spotoma raje zapoje kakšno slovensko narodno — ali si celo požvižgava skozi samoto kosovskih gorá.

Tako mi vsaka njena razglednica s Kosova znova potrjuje, kako živeti v senci — ali v soncu Boga —, kaj vem, lahko človeka bolj poteši kot uspeh, izpolnjena ambicija ali dosežena oblast. — Kdove, če ni prav tvoj Bog tisti pravi za naš čas, sestra Dobromila ...

velike noči, poln teologije in poezije. Pel sem ga z zanosom, bolj s srcem in dušo kot z grlom in parkrat mi je glas zadrhtel ... Tam, kjer sem pel **O felix culpa** ... Pa je bila v obredu bridkost. Cerkev za menoj je bila prazna, pa tudi ko bi bila nabito polna, bi ljudje strmeli in ničesar ne razumeli. Še veliko dela nas čaka. In prav v liturgi-

»Pred stričevim župniščem po moji novi maši, junija 1938.«

ji bo treba zastaviti naše najboljše moči za versko prenavo in poglobitev mojega ljudstva.

Za 10. uro sem se vrnil v goriško stolnico, kjer sem v zboru drugič pel **Glorio**, opoldne pa sem bil zopet v Renčah. Popoldne se je vrnil tudi lemenatski organist Rener.

Na velikonočno jutro ob 4h sva s stricem pela »Matutin« in Rener naju je spremljal z orglami. Vse je bilo tako slovesno. Procesija je šla skozi vas v prvem jutranjem svitu, tiho in ponižno, le v zvoniku je ubrano pritrkovalo, velikonočne pesmi veselja in vstajenja pa nisem slišal, ko da bi še ne bil njen čas ... Hodil sem pod nebom in držal za pluvial svojega strica, ki je v zlati monštranci nosil Boga. Obema je bilo težko. Stricu so se ustnice premikale v molitvi tik za belim hlebčkom, kjer biva Bog. Tudi jaz sem tiho molil. Zdi se mi, da sva oba molila za najino ljudstvo.

Opoldne sem kosil doma. Tudi večerjal sem doma. Lepo je bilo doma. Tudi moj tek je bil zaradi doma izboren. Lepo smo se pogovarjali. Manjkali sta dve — Marta in Lenčka. Mislim, da je Lenčka tista zlata duša, ki me v teh dneh vodi domov. Mislim, da se v tej svoji slutnji ne varam. Prav zaradi Lenčke imam svoje domače rajši. Ko sem se ob koncu počitnic zadnjič vračal v šole in v lemenat, sem prav toplo poljubil najprej svojo mamico in potem še mlajši sestri, ki sta bili doma. Potem nisem mogel govoriti. Nekaj mi je stisnilo grlo. Šel pa sem srečen in zadovoljen sam s seboj.

Na velikonočni ponedeljek sem bil v Postojni. Sneg, burja, mraz. Lenčka je prišla ob 13h z izletniškim vlakom iz Ljubljane. Ob 15h je Glasbena matica gostovala v plesni dvorani postojnske jame. Z Lenčko sva si mnogo povedala in uredila.

Ladotova nova maša v Renčah 12.6.1938.

To je zlata duša, dobra kot kruh, kot mamica, lepa kot roža, kot sončen dan ... V meni je srce zopet vriskalo in zdaj poje njeno pesem.

Msg. Juvančič mi je obljubil, da mi bo pridigal na novi maši. Čutim se srečnega, da mi bo tisti dan pridigal moj najboljši prijatelj, ki je šel očetovsko z menoj in z mojimi boji skoro od začetka.

29. aprila 1938

Zaradi svojega prepisa v goriško škofijo moram še zmerom kdaj pa kdaj požreti kakšno bridko. Očitki večinoma niso direktni, a zdi se mi, da jih občutim še trpkeje kot direktne. Ko je bil pred enim tednom pri nas doma stric Gabrijel, se

je tožil, koliko dela ima in kako so fare okrog njegove prazne. Meni je ob takšnih okoliščinah težko in bi najraje videl, da bi bil še vedno inkadiran v tržaški škofiji. Vem, stric mi najbrž ne bo nikoli več tožil zaradi mojega prepisa, pa bova vendar oba trpela. Na belo nedeljo sem bil na Kogojevi novi maši v Mirnu. Ko se je slovesnost že pričela, je prišel še tomajski župnik Albin Kjuder. Mene je zbolelo, vedel sem, da se bom moral izgovarjati in izmikati in da bo obema težko. Pred kosilom sva se pozdravila, zdel sem se mu znan. Ko je še držal mojo roko v svoji, me je vprašal, za katero škofijo sem. Rekel sem mu, da za goriško. Nato je še dolgo držal mojo roko in me gledal. Obema je bilo težko. Pred dnevi smo šli prosit g. rektorja, da bi posredoval pri škofu, da bi bila posvetitev na binkošti namesto za sv. Trojico. Rektor je bil tiste dni nejevoljen in nam je marsikaj očital. Meni je med drugim vrgel v obraz tudi to, da, ako on ne bi bil posredoval, jaz ne bi bil zdaj v goriški škofiji in da se imam za to le njemu zahvaliti.

Ko hodimo na sprehode, slišim še vedno za seboj opazke, ki me vznemirjajo. Zadnjič na novi maši v Mirnu je bila neka gospa, ki mi je zabusila v obraz nekaj podobnega ...

Pohištvo mi bodo delali v Renčah ...

Zadnjič je v meni vrta! sledeči problem: čemu se žrtvovati za ljudi, ki pa ne moreš najti do njih pravega razmerja ... Odgovor — pravi, življenjski, konkretni odgovor — si bom dajal le jutri, ko bom stopil v realnost življenja.

8. maja 1938

Že več dni sem miren, zadovoljen in srečen. Ta mir sprejemam kot pravo milost božjo. Ob misli na mašniško posvečenje in na novo mašo sem ves prevzet, kot očaran od sreče in veličine.

28. maja 1938

»Prav žal mi je, da bom morala izostati na dan, na katerega sem se vsa ta leta z veseljem pripravljala. Sicer to ne bo lahko, a z božjo pomočjo hočem preboleti vse ...«

S tovariši težko shajam ... Dela je dosti, preveč. Zaradi tega potiskam glavno dejanje — sveto mašniško posvečenje — mogoče le preveč v ozadje.

Sem miren in zadovoljen. Čutim, da me spremljajo tople molitve toliko dobrih duš. Svoje molitve sem podvojil. Tako lepo je moliti. Kot da bi se sproščal vsega, vseh vezi tesnobe in težav telesnosti in plaval v neizmernem morju božje ljubezni.

Zadnje čase se vedno globlje zavedam vrednosti in velikodušnosti svoje velike dobrotne. Odkod meni vse to? Odkod meni vse tisto, kar se skriva v življenjski prisrčnosti za tem velikim

Kraljica dreves, miroljubna oljka

Njegovo utrujeno srce je že ves popoldan gldal nemir, dasi je prav v zadnjem kotičku čutil, da se bo nazadnje le vse srečno izteklo; z roko si je od časa do časa segal v prelepo, beli preji podobno brado. »In vendar bi že morala biti nazaj«, je ponavljal sam zase in željno zrl v edino okence zasilnega bivališča. Nazadnje je dvignil vrč iz surove, na roko izdelane gline in pil v dolgih požirkih, da je odmevalo in, ker je bil starrec slabo razpoložen, je družina dihala tiho, tako zelo tiho, tako zelo tiho — da je bilo slišati

V zelenih daljavah...

dajanjem? Vse je prečudežna pravljica o lepoti, ki je oči še ne morejo gledati.

Šolo smo zaključili: 13 let šole. Konec je bil čisto navaden, vsakdanji, skoraj se ga nismo zavedali. Zdaj se začena prava šola.

30. maja 1938

Gospod, jaz nisem vreden, da bi postal tvoj služabnik. Moja podoba je še daleč od tiste, ki bi bila vredna nositi tako svetlo Kristusovo znamenje.

Gospod, sprejmi žrtev moje mladosti. Dopri našam Ti jo z vso iskrenostjo svojih mladih dni. Oltar je pripravljen in ogenj že gori.

Zdi se mi, da sem v zadnjih letih veliko zgubil, ker nisem imel pravega duhovnega vodstva. Ali ga bom kdaj našel ...

31. maja 1938

Ko sem postal prefekt četrtega letnika, sem dobil v roke notes svojega predhodnika Rudija Klinca, ki zdaj študira pravo v Rimu. O meni je napisal v njem tole:

»Buon figliolo, seriamente pio. Anima gentile e sensibile e nobile. Solo un po' troppo idealista. Entusiasta per la vocazione sacerdotale. E' scrupoloso nei suoi doveri. Fa assai bene.« 1) Petrič 2) je v prihodnjem tromesečju dodal še to: **»Comportamento da poeta.«** 3)

(se nadaljuje)

1) Dober fantek, resno pobožen. Nežna, občutljiva in plemenita duša. Samo malo preveč idealist. Navdušen za duhovniški poklic. Tenkovesten pri svojih dolžnostih. Zelo dobro uspeva.

2) Jože Petrič.

3) Obnaša se kot pesnik.

samo curek gostega črnega vina. To ga je vselej poživilo, in obenem umirilo in tako tudi sedaj. In že mu je glava lezla v brado, že so se mu meglile oči, ko se je nenadoma zdrznil: na oknu je zagrulila golobica z zeleno vejico v rožnatem kljunu, z zeleno vejico oljkovega drevesa. Noe' — ni verjel lastnim očem. Torej je njegov Gospod tudi tokrat izpolnil obljubo! Starrec je stopil k golobici in iztegnil roko, da je stopila nanjo ter sprejel zeleno sporočilo; nebo zunaj pa je bilo zopet umito in čisto kot ob stvarjenju in iz obzorja je začel rasti trak čudovitih barv, kakršnih očaj še svoj živ dan ni bil videl. Kaj neki bo? Mavrica: umotvor iz vodnih hlapov in valovne dolžine sončne luči, povzdignjen v znamenje sprave, v znamenje, da je bilo konec hudih skrbi; in rahla sapa je nosila preko groznega vodovja ladjico, ki ji je bil zaupan ves maloštevilni človeški in živalski rod. Na oknu pa je veselo grulila golobica in potovala dalje.

Poteklo pa je še sedem dni, vodovje je upadlo in mavrica je zdaj segala že od obzorja do obzorja. Noe in njegova družina pa so se zopet naselili v človeška bivališča in oljnata svetilka je trepetaje razsvetljevala ono grozno vesoljno noč, v kateri je v blatu za vselej potihnilo vse, kar je še malo prej lazilo po zemlji. Ali svetilka v noči je bila poroštvo, da se življenje nadaljuje.

GOLOBICA IZ GENEZE

Zakaj ni golobica prinesla bilko iz drugega drevesa ali grma? Je vedela, da je Noetu in njegovemu rodu to drevo najdražje, najsvetlejše med vsemi, ali pa je bilo to tako pogosto in visoko, da je pač prvo pokukalo iz vodovja po vesoljnem potopu in je ptica odščipnila to, kar ji je najprej prišlo pod kljun? Kakorkoli ... je že bilo, iz pripovedi izvemo, da je že predpotopni človek poznal oljko. Golobica iz Geneze, iz tiste visoke literature, ki v prvobitnih in prvinskih podobah govori o stvarjenju sveta in o potopu, ob pripovedovanju katerega so se nam otrokom ježili lasje. Pravljica ali legenda? Arheologi, ki vidijo v vsaki legendi tudi ščepec resnice, so vsaj deloma verjeli v pripoved in so brez usmiljenja zagrebli v telo zemlje in končno le izgrebli. Kaj le? Zemlja: plast za plastjo se vrsti v globino: plasti: rodov, človeških bivališč in kultur, in med vsemi — plast, od vodovja naplavljene prsti, ki neizpodbitno govori o veliki in sploš-

ni katastrofalni poplavi. Topljenje ledenikov in naraščanje oceanov? Narod oljk ve za skrivnost — mi ne. Toda tudi po katastrofi je oljka zelenela in rodila in zopet so človeške roke nabirale drobni zeleni sad, ga prešale in stiskale, da se je iz njega izcejala dragocena tekočina topazne barve, ki je dajala hrano in zdravje, lepoto in svetost in bila vselej prisotna ob daritvah in preganjala noč. Tako je sam Bog naročal Mojze: »Vzemi si najboljših dišav: čiste mire, dišečega cimeta, dišečega kolmeža in kasije ter oljčnega olja. Iz tega napravi olje za sveto maziljenje, mazilo, kakor ga dela mazilar ...« Oljčno olje je bilo tu glavni sestavni del in tako olje je terapevtično, balzamično olje, ki ima tudi zdravilno moč.

Tako spremlja oljka izvoljeni narod skozi vso zgodovino, kot simbol modrosti in vednosti, pravičnosti in lepote, pa tudi blagostanja, saj je Mojzes bodril svoj narod, da bo v Obljubljeni deželi našel bogate nasade oljk in je za časa kralja Davida bilo gojenje tega drevesa ena glavnih panog poljedelstva in je sam modri in mogočni Salomon dal okrasiti oltar z oljkovim lesom; nazadnje se je del žaloigre iz življenja Jezusa Nazareškega odigral v pozorišču mogočnega oljčnega gaja.

Bila pa je oljka kraljica dreves pri vseh starih narodih sploh. Pripoveduje legenda, da so drevesa ob stvarjenju izvolila za kralja prav oljkovo drevo, ker da je med vsemi najplemenitejše zaradi oblike, zdravilnosti, starodavnosti in izredne lepote lesa, a je drevo odkimalo z mogočno krošnjo ter odklonilo visoko čast iz same skromnosti, ker da ni videlo lastne veličine. Zato so jo pa tudi Grki častili in verjeli, da je oljka pognala iz grških tal na mestu, kjer je boginja Minerva usekala zemljo s svojim bleščečim mečem: ulice v Megari so bile porasle z veličastnimi grčavimi oljkami, ki da čakajo celo dvatisoč let (če smemo taki številki verjeti), in kdorkoli si je drznil posekati ali samo poškodovati katero, je bil strogo kaznovan in je moral v pregnanstvo. Dekleta pa so nabirala zelene vejice in ob slovesnih olimpijskih igrah so zmagovalci bili kronani z oljkovim vencem.

DREVO SREDOZEMLJA

Iz Grčije v Egipt zares ni daleč, kaj šele za rastline, ki se za svoje razmnoževanje poslužujejo ptic in vetra (koliko semen potuje z njimi!) in ki se mirno — brez potnega lista — selijo iz dežele v deželo. No, tudi v Egiptu se enkrat v aprilu razcvete oljka, tista, ki so jo stari Egipčani imenovali »tat«. Ko je umrl član iz faraonove dinastije, so mu dali v grobnico oljkove veje, da bi ga spremljale v posmrtnem življenju in neznan umetnik jih je s spretno roko upodobil na stenah, da bi kljubovale času, času 4200 let ...

Zemlja, ki rojeva oljko, je Sredozemlje. Ne da bi vedela za vzporednike in poldnevniko, oljka že tisočletja točne ve, do kakšne zemljepisne širine se ji je podati; dalje na jug? O, ne, spremeniti bi morala svoje bistvo, ko bi se hotela prilagoditi pogojem tropskega sonca. Dalje na sever? Tudi tja ne, saj mraz pomeni za oljko isto kot smrt, te pa si niti drevo ne želi. Najbolje je torej tu, kjer ji bo dano čakati visoko starost, ko se bo njeno telo - deblo izpraznilo in jo bo človek napolnil s kamenjem, da bo lahko še naprej kljubovala viharjem, prelepa starka, z rokami segajočimi v nebo, če naj bo dano antropomorfizirati to človekovo spremljevalko skozi čas. Tu! Kje vendar? V Mali Aziji, Egiptu, Italiji, Španiji, Maroku in Alžiriji, kjer so še danes vidni ostanki starodavnih, tisočletja starih stiskalnic, pa še v Tuniziji, kamor so jo zanesli Rimljani.

»*Alea europea sativa*«: kaj nima latinsko botanično ime nekaj nepremagljivo očarljivega, ki poplemeniti vsako, še tako neznatno rastlinico?

Oljka: vsak čas bo zacvetela v Miljah, v vzhodnih bregovih zaliva, in tam, na drugi strani, pod Kontovelom, pa še cela Istra je njena, kjer so kmetje od 14. do 18. stol. trgovali s svojim oljem in ki jo Kasiodor imenuje zemljo olja in vina. Prav gotovo je bilo z domačih tal tudi olje prvih tržaških mestnih svetilk izpred petsto let.

Olje: kako bi brez njega? Pa škoda le, da je olje skoraj vedno samo olje in pika; pa še na um ne pride, da je tudi olje z noter namočeno vejico žajblja ali oljke same, ali pa z vršički rožmarina, ali s stroki česna na dnu, s kolmežem ali petimi drobnimi neolupljenimi čebulicami, z vejicami drobnjaka, na katerem bomo cvrli jajca, ali še olje za mariniranje, ki je med vsemi morda najprivlačnejše v tisti svoji steklenki z ročajem in širokim grlom, v katero smo dali ... no, kaj vse smo dali ... : na dno ščepec koromačevih semen in rožmarinovih lističev, tri liste žajblja, nato pa pokonci stoječo vejo timijana z vso — lepo očiščeno — koreniko, na njegovih vejicah pa nabodene male, rdeče in skrajno pikantne paprike in kakšen suh zimski ovel paradizniček.

S takim oljem mariniramo, oblivamo oljke, črne in zelene, na lesen krožnik postavljene, mažemo rezine doma spečenega kruha ... Lahko pa ga postavimo tudi na praznično pripravljeno mizo, ker je izrazito dekorativno; če za to priliko poskrbimo še za nizko posodo z olivnim oljem in plavajočimi stenjčki, ki jih bomo prižgali, bo to večerja iz »Tisoč in ena noči« in misel bo sama hitela k Homerju in Horacu, Vergilu in Ovidu in vsem, ki so kakorkoli zapeli hvalnico oljki ali vsaj izpregovorili o njej, ter se nazadnje ustavila na slovenskem Parnasu, kjer je pesnik Simon Gregorčič zapisal že starinsko dehtečo, a zato nič manj lepo pesem »Oljki«.

Ples pomladnega vetra

Ko je v zvoniku zaspal zadnji udarec polnoči, je pomladni veter povabil drevesa na ples. Njegov razposajeni smeh je vzdramil tršate hraste po rebrih in vitke topole ob mlakah. Pobožal jih je po še zaspanih očeh in jim ljubeče razkuštral glave.

Vsi so se odzvali njegovemu vabilu. Tudi jenseni in gabri iz najbolj skritih dolin so s trepetajočimi prsti sklenili svoje roke z njegovimi. Zaplesal je z usemi brez razlike v svitu pomladne lune.

Oblekla sem svoj najtanjši sen in stopila tudi jaz v mehko svilo pomladnega neba, posejanega z zvezdami stoterih upanj.

Noč je nasnežila polna naročja cvetja v odprte dlani češenj, mandeljnov, breskev. Z nežnim božanjem je zbudila sončno zeleno popje. Vsakdo je končno spet dobil svoj jaz in se izmotal iz črne brezimnosti golih, vlažnih vej. Pomlad je. Končno!

Srečala sem te med Ribami in Ovnom. Brezbriznega do vseh in vsega, neobčutljivega za čar pomladne noči. Ne poznam tvojega imena, a vse moje bistvo je vedelo, kdo si. Čakal si sam in se krčevito oklepал kovčka svojih izkušenj in razočaranj.

Že sam pogled je zadostoval, da sem vedela, da si ti tisti, za katerega je bil stkan sen na meni, tisti, za katerega sem v ledenih nočeh kradla spanju ure, da sem si ga sešila v oblačilo.

Besede se niso drobile med nama in puščale sklenjenih drobcev v krvavečih ranah neizrečenega. Brez njih sva se sporazumela s poljubom pogledov. Tvoje oči so mi povedale, da šele sedaj veš, zakaj si tam; da si tam zame.

Pustil si kovček razočaranj in me popeljal na ples pomladi med vrbe, polna brstja, in od življenja omamljene kostanje.

Vedela sem že vse o tebi, o tvojih očeh, o tvojih željah in sanjah, ki so me tesno objemale, da ledeni piš noči in strahu nista mogla do mene. In ti si vedel vse o meni in si me še tesneje stisnil k sebi, ko je mimo hušknila hudobna megla nerazumevanja. Nihče ni slišal tvojih besed ljubezni, moja usta niso spregovorila besede, v naju je že bilo prepričanje, da te ljubim, da me ljubiš od vedno za vedno; in da ne obstaja nihče drug zame in nobena druga zate.

Gosli pomladi so nežno utripale v vetrovih rokah, ko je iznenada svet okrog naju postal mrzel in se zarezal s svojimi ostrimi robovi v spomin prejšnje mehkobe. Burja s svojim sivim

hladnim plaščem je planila za nama. Brezobzirno je odprla tvoj kovček in ti zmetala razočaranja v obraz, da so se ti spet odprle nezaceljene rane, polne solz in gneva. Z vso silo svojih ledenih pišev te je odtrgala od mene. Branil si se. Vem, da si hotel ostati ob meni, toda vzela te je s sabo v svet obupancev.

Ko je prišlo jutro, vse mlado in veselo v sončevem vozu, mi je pomežiknilo v pozdrav in spustilo prve jate lastovk iz naročja. Sama sem bila, z raztrganim snom v rokah, ki me je pekel in žgal kot najhujši greh tega sveta. Odšel je pomladni veter in še zadnjič so vztrepetale cvetoče krošnje pod njegovim božanjem. Toda ne bom obupala, stkala bom nov sen, še lepši od tega, in te po polnoči spet čakala med Ribami in Ovnom. Prišel boš, gotova sem, da bova spet zaplesala v lunin svit, zakaj že v pradavnini sva bila obljubljeni drug drugemu.

VLADIMIR KOS

Pesem, ki vriska. In pesem, ki prosi

Pravijo, oj zvezdice, da ste le še ostanki, snov kovin, gorečih v noč po kozmični granati ... Vrtnice, oj zvezdice, so tudi — snov iz gnoja: kako skrivnostno čudovit je končni spoj!

Vsak večer, oj zvezdice, ozrem se k vam
v globino;
kakor češnje v cvetu vabite tovarišijo.
Vsak večer bi rad podal se k drugi, v večji dalji
— kako drhtite, skrite v lesk svetlobnih halj!

Vsako leto, Zvezdice, v Veliko noč zvonite iste ure tik pred zoro iste melodije.
Vsi, ki Jezusa poznamo, čujemo vas peti.
Ker On je vstal in v Njem je vstal naš mrtvi svet!

Zvezdice, oj zvezdice, zvonite v src savane z milijoni lučk in milijoni nasmehljajev. Tudi moja pesem kliče Njega, Zmagovalca — zapah usakdanjosti ne bo Mu kljuboval ...

Slovenski gorski vodnik v Kordiljerah

Gorski vodniki so tudi v Alpah že razmeroma maloštevilni, zlasti če upoštevamo stalni porast gorskega športa v Evropi. V oddaljenih predelih Južne Amerike, kjer zajema alpinizem ali, kot ga tukaj doli nazivamo, »andinizem«, zelo omejen krog ljubiteljev, pa profesionalno gorsko vodništvo skoraj ne obstaja. Zato je vsekakor zanimivo, da opravljaja zdaj že štirideset let ta poklic v argentinskem turističnem mestecu San Carlos de Bariloche solkanski rojak Peter Štrukelj — verjetno edini slovenski vodnik v Kordiljerah.

Ker bo Peter prihodnjega junija slavil sedemdesetletnico življenja, je prav, da se ga spomnimo, saj je neke vrste predhodnik slovenskega andinizma, o katerem sem pisal v predlanskih številkah »Mladike«.

Peter Štrukelj se je rodil v Šempasu 22. junija 1910, preživel pa je otroška leta in mladost v Solkanu, kjer je njegov oče delal kot trgovski uslužbenec. Oče je tudi znal nekaj mizarskega posla, pri njem se je fant začel učiti te obrti, pa se je pozneje izuril v tesarski in mizarski stroki.

Leta 1929 se je Peter izselil v Argentino. Kot večina izseljencev je upal, da mu bo pot čez morje pomagala do boljših gospodarskih razmer. Devetnajstletni dečko je imel seveda velike načrte, a prilagoditi se je moral razmeram. Takrat so se Slovenci večinoma naselili v buenosaireški četrti Paternal, kjer so ob nedeljah prirejali veselice in dosti peli. A kmalu je tudi Argentina začela čutiti gospodarsko krizo, ki se je takrat razpasla po svetu. V Buenos Airesu je zmanjkalo dela, pa so delavci iskali zaslužka v notranjo-

sti dežele. Tako je Štrukelj spoznal svojo novo domovino. Delal je v provinci Entre Rios, v San Luisu, v cementni tovarni Loma Negra, v Mar del Plata.

Leta 1936 sta se z Vladimirom Brezigarjem, prav tako Solkancem, prvokrat odpravila v Bariloche. Tam je uprava narodnega parka gradila velik hotel Llao-Llao (izg. džao-džao) v okviru prizadevnega načrta, ki je predvideval izgraditev turističnega središča v oddaljeni Patagoniji. Tudi več drugih Slovencev se je takrat naselilo v »argentinski Švici«. Od teh so nekateri pozneje spet odšli, drugi pa so za zmeraj ostali pod Katedralo in Lopezom.

Vendar v teh početkih bariloško bivanje Štruklju ni prineslo kaj prida sreče. Že čez nekaj mesecev si je pri stroju odrezal kos prsta in podjetje ga je poslalo nazaj v Buenos Aires na zdravljenje. Ko je ozdravil, je šel spet za delom po raznih krajih, a ko je leseni hotel Llao-Llao zgorel in je narodni park gradil novo, trdnjšo stavbo, se je Peter znova podal v Bariloche (1940). Živel je najprej v delavskem taborišču, a si že leta 1942 sezidal prvo hišico. Pozneje jo je prodal, kupil drugo parcelo ter si uredil posestvo v središču mesteca, kjer še danes domuje. Po vojni, leta 1953, se je poročil s solkansko znanko iz mladih let, Albino Abramič, in v zakonu se jima je rodila hčerka Rozalina, ki je zdaj tudi že poročena in vodi domače gospodinjstvo.

Štrukelj označuje kot začetek svoje planinske delavnosti leto 1942. Ob prostih nedeljah je hodil na izlete s Herbertom Schmollom (ki je pozneje umrl skupno s Tončkom Pangercem pol plazom na Cerro Paine) in Ottonom Ruoffom. Obiskali so gore Lopez, Goye in Capilla, pa so se v koči na Lopezu našli s predsednikom andinskega kluba Emiliem Freyem, Ottonom Meilingom in drugimi planinci, ki so leta 1931 ustanovili Club Andino Bariloche. Še isto leto (1942) je Štrukelj postal oskrbnik kočje na Lopezu in ostal tam zgoraj pet poletij. Takrat se je izuril v plezalski veščini, saj je v mladosti samo nekaj smučal na Trnovem in na Laznah, velikih gora pa ni poznal. Opravil je prvi plezalni tečaj pod vodstvom Ottona Meilinga, pa delal izlete in plezal s Schmollom, dr. Neumeyerjem, Kaltschmidtom in drugimi. Kot oskrbnik gorske kočje je vodil turiste po pobočjih Lopezu, pozneje tudi na druge vrhove. Postal je priznan vodnik Cluba Andino, pozneje pa mu je vodniški patent potrdila tudi uprava narodnega parka.

V tistem prvem, delovnem letu 1942/43 je Peter sodeloval pri prizadevanjih Pavla Fischerja za osvojitve Velike-

Vladimir Brezigar (levo) in Peter Štrukelj ob odkritju spominjske plošče Klemenu Jugu na Slovenskem zvoniku.

ga Katedralskega Stolpa (Torre Principal del Catedral). Pri končni zmagi ga ni bilo zraven, ker si je poškodoval roko. Zato pa je pozneje pospremil na ta zahtevni vrh prvo turistko, Francozinjo Susano Waffler Arroi, in v navezi je sodeloval tudi Herbert Schmoll.

Od vseh bariloških gora se je Štruklju posebno prikupil najvišji vrh, z ledom pokriti Tronador (3500 m). Dolga leta je spremljal turiste po tronadorskih ledenikih, premeril z njimi v dolgih prečenjih poledenela pobočja mogočne gore in vodil izletnike na argentinski vrh Tronadorja (Pico Argentino). Verjetno nihče ni tolikokrat pristopil na ta vrh kot Peter Štrukelj. Še višji, čeprav tehnično dosti lažji Lanin (3775 m), zunaj bariloškega narodnega parka, ga je devetkrat pozdravil na svojem temenu. Seveda je vodil kliente tudi na nižje gore: na Bonete, gore okrog jezera Jakob, na Lopezove špice in na katedralske vrhove. Kadar ni spremljal turistov, je Peter hodil s prijatelji iz andinskega kluba, se povzpел s Schmollom na Pico Principal v Tronadorju, obiskal zahtevni Crespo in položnejšo Campano na severu jezera Nahuel Huapi, se odpravil tudi proti jugu plezat v oddaljene gorske predele: v pogorje Torrecillas pri Esquelu in v gorski sklop Tres Picos (Bolson). Vabili so ga na Himalajo, a razne obveznosti so mu to potovanje ubranile. Povsem razumljivo je tudi, da je sodeloval pri gorskem reševanju vselej, kadar je potreba nanesla.

Pozimi je hodil na izlete s smučmi v gore Ñireca, pa tudi na Lopez in Katedralo. Samo v začetku ga je pritegnilo tekmovanje v smučanju. Tekmoval je v smučkem teku in dobil nekaj nagrad. Pozneje je tekmovanja opustil, a je nastopal kot »patrullero« (varnostno moštvo na smučiščih) in delal v smučarskem centru: Villa Catedral kot izposojevalec in popravilalec smučí.

Peter Štrukelj pod vrhovi Tronadorja.

Poseben pomen pripada Štruklju pri gradnji planinskih koč. S temi stavbami daleč od naseljenih krajev so se vedno ukvarjali samo ljudje, ki jim prija gorska samota. Peter je tak človek. V družbi z domačinom Emiliom Hernandezom, zidarjem, sta prevzemala dela in zidala nove ali popravljala že sezidane kočé. Dosti poletij sta tako prebila daleč proč od ljudi v objemu Kordiljer. Eno teh koč, ki jih je gradil, Freyevo v Osrednji Katedrali ob Tončkovem jezeru, je Peter nekaj let upravljal skupno s svojo ženo. Pod njenim gospodarstvom je stavba bleščala v snažnosti in redu.

Živahen, a precej redkobeseden, je Štrukelj resno in odgovorno izvrševal svoj vodniški poklic. Znal se je umakniti, kadar so grozile nevihte, skrbel je z vneto za svoje varovanje, a tudi zahteval, da se klienti in drugi alpinisti podredijo planinskim pravilom. Večkrat se je zapletel v ostre prepire z ljudmi, ki so prekršili kak gorniški zakon in znal se je uveljaviti kot vodnik in kot oskrbnik planinske kočé. V mladosti ga je privlačil socializem, a v zrelih letih se je prav dobro znašel kot posestnik in samostojen obrtnik. Ni treba še posebej povedati, da je moral vse življenje usklajati svoj vodniški poklic z vsakdanjimi potrebami in mizar-skim delom.

Čeprav so ga zdaj leta omejila v planinski aktivnosti, se vendar rad odzove kakemu staremu klientu in se poda za krajši čas na poznana gorska pota.

Rojaku onstran oceana pošilja »Mladika« najlepše čestitke in mu želi še dosti plodnih let pod Kordiljerami!

Smrt Franceta Jermana

Iz Argentine je prispela vest, da je v Bariločah nena-domo umrl France Jerman, znana osebnost v planinskih in smučarskih krogih. Pred vojno je bil jugoslovanski smučarski prvak na dolge proge. Ob koncu II. vojne pa je, po dramatičnih doživetjih, ki bi lahko napolnila zelo napi-pet roman, emigriral, kot toliko drugih Slovencev, v Argentinu in si tam našel nov dom. Poročil se je z Lučko Kraljevo, hčerko goriškega narodnega voditelja za časa fašizma, dr. Janka Kralja.

Pokojni France si je s svojim neumornim delom in še zlasti s svojim podjetniškim talentom zgradil iz nič lep dom v Bariločah, na jugu argentinske republike. Bariloče leže ob lepem jezeru tik pod Andami in se po svoji lepoti in mili klimi lahko merijo z vsakim švicarskim letoviškim krajem. Poleg tega je pokojnik zgradil pod Tronadorjem — to je visoka in nevarna gora, ki je zahtevala že številne človeške žrtve — planinsko kočó ter sedežnico, ki pelje do nje.

Poleg dela za svoje podjetje, je pokojnik trosil do zadnjega svoje sile za šport. Bil je med tistimi gorniki, ki so si osvojili Pico Esloveno in druge vrhove v Andah, na kate-re ni še bila stopila nobena človeška noga. Že več let je bil smučarski trener argentinske vojske ter je večkrat zastopal Argentino na smučarskih tekmah v inozemstvu, med drugim, pred štirimi leti, na zimskih olimpijskih igrah v Innsbrucku v Avstriji. Letos pa se je udeležil zimskih olimpijskih iger v Lake Placidu v Združenih državah kot trener argentinske reprezentance, ki so jo sestavljali njegovi trije sinovi Matjaž, Marko in Martin, vsi trije odlični smučarji na dolge proge.

Umrli je lani obiskal Gorico in Trst, kjer je tudi predaval v prostorih Slovenske prosvete v ulici Donizetti. Upal je, da se bo čez dve leti vrnil v naše kraje, a Vsemogočni mu je prekrizal ta načrt.

Seminar FUEV v Dragi pri Trstu

Med predavanjem dr. Emidija Susiča o odnosih večina - manjšina.

V Dragi pri Trstu se je v organizaciji mladinske komisije Slovenske skupnosti odvil redni seminar mladinske komisije Federalistične unije

evropskih manjšin. Seminar je trajal od 31. marca do 4. aprila in se ga je udeležilo lepo zastopstvo mladih iz raznih evropskih držav.

Dr. VINKO BRUMEN — SEDEMESELETNIK

V Argentini je 6. decembra lani praznoval 70-letnico rojstva univerzitetni prof. dr. Vinko Brumen. Kot učenc prof. Vebra in dr. Ozvalda se je že pred vojno posvetil vseučiliški karieri. Po vojni je v Trstu izdal učbenik Psihologija in pedagoške vede, ki je bil dolgo let v uporabi na našem učiteljskišču. Leta 1948 se je izselil v Argentino, kjer poučuje filozofijo in pedagogiko na fakulteti papeža Klimenta. Je tudi član Svobodne akademije znanosti in umetnosti v Parizu.

† BIANKA FRANDOLIČ

V ponedeljek, 17. marca, je po daljši bolezni umrla učiteljica Bianka Frandolič. Službovala je po raznih šolah na Tržaškem in Goriškem in bila povsod zelo priljubljena. Več let je na tržaškem radiu vodila glasbene oddaje za otroke. Bila je do nastopa bolezni izredno živahna in delavna, zato je njen odhod vse, ki so jo poznali, izredno presunil.

ČERNIGOJEVA MONOGRAFIJA

V Trstu je pred kratkim izšla v založbi ZTT monografija o slikarju Avgustu Černigoju. Študijo je napisal Peter Krečič, opremljena pa je z lepo izdelanimi reprodukcijami slikarjevih del v črno-beli in barvni tehniki.

PREDSTAVITEV NOVE KNJIGE

V dvorani Slovenske prosvetne matice v Trstu so v torek, 18. marca predstavili novo knjigo Mirka Javornika »Pero in čas II.« O pisatelju in njegovem delu je spregovoril Vinko Beličič, zatem pa je avtor odgovarjal na vprašanja prisotnih in podpisoval izvode svoje knjige.

ZALIV

Pred kratkim je izšla nova dvojna številka revije Zaliv z vrsto zanimivih člankov in prispevkov. Bralce opozarjamo na objavo govora znane primorskega politika in duhovnika Virgila Ščeka in na razpravo Frančka Križnika »Med komunistično diktaturo in demokracijo«.

DEJAVNOST MLADIH

Mladina Slovenskega kulturnega kluba je marca nadaljevala svojo redno dejavnost v društvu. Poleg dela v raznih krožkih naj na tem mestu omenimo samo nekatere sobotne večere: 1. marca je o planinah predaval Peter Suhadolc; 15. marca je prof. Bojan Pavletič govoril o letošnjih olimpijskih igrah; 22. marca je prof. Alojz Rebula predaval o življenju kartuzijanov v Pleterjih. Sobotna mladinska srečanja se začenejo ob 19. uri v društvenih prostorih v ulici Donizetti 3.

FESTIVAL BOR MINIBASKET

Športno združenje Bor bo ob 15-letnici svojega košarkarskega odseka organiziralo v času od 24. do 27. aprila letos tretji festival »Bor Minibasket«, katerega se bo udeležilo 22 društev iz Trsta, Gorice in drugih krajev Italije. Predvidevajo, da se bo prireditve udeležilo skupno okrog 600 otrok, mlajših od 12 let. Festival bodo spremljale tudi umetniško kulturne prireditve.

Večeri v DSI

V marcu je Društvo slovenskih izobražencev v Trstu pripravilo pet rednih večerov. V ponedeljek, 3. marca, je prof. Boris Pahor predstavil zadnjo številko revije Zaliv, ob kateri se je razvila tudi živahna razprava. Naslednji ponedeljek sta prof. Maks Šah in Alojz Rebula predstavila zadnjo knjigo Josipa Vidmarja Obrazi. Tudi tej predstavitvi je sledila zelo živahna in dolga razprava o avtorju spominov, ki so izšli pred kratkim pri Državni založbi v Ljubljani. V ponedeljek, 17. marca, je bila okrogla miza o celodnevem pouku na srednji šoli Fran Levstik na Proseku. Razgovora so se udeležili ravnatelj Mamolo in prof. Zajčeva in Pertotova. 24. marca je prikazal vrsto zanimivih filmov, posnetih v Egiptu, inž. Marjan Jevnikar. Zadnji ponedeljek v marcu pa so v društvu slovesno podelili nagrado sklada Dušana Černeteta Slovenski zamejski skavtski organizaciji.

TEOLOŠKI TEČAJ V GORICI

V mali dvorani Katoliškega doma v Gorici se je februarja in marca letos odvijal mali teološki tečaj, na katerem so kot predavatelji nastopili ugledni znanstveniki iz osrednje Slovenije. Kljub skromni reklami se je tečaja udeležilo izredno veliko število poslušalcev, ki so jih gotovo pritegnila imena uglednih slovenskih znanstvenikov, kot so Lojze Perko, Alojzij Šuštar, Janez Janžekovič, Franc Rode in drugi.

AMATERSKI ODRI

Zadnja leta je amaterske igralske skupine zajela kriza, iz katere še ni videti izhoda. Tako na Tržaškem kot na Goriškem lahko zadnje čase naštejemo na prstih dramske predstave amaterskih odrov. Častni izjemi sta tudi letos igralski skupini iz Štandreža in iz Števerjana pri Gorici, ki sta pripravili veseloigro Stogo zaupno oziroma Jalnovo dramo Srenja.

UKVE

Župnijski vestnik UKVE je letos stopil v šesto leto življenja. List je glasnik slovenskega življa v Ukvah in v Kanalski dolini sploh, saj je to edino solvensko glasilo, ki izhaja v Kanalski dolini. Njegov urednik je župnik Mario Garjup.

SENATOR LAJOVIC O SLOVENSTVU

»Naj končam s tole mislijo: Nihče, tudi noben odlok vlade, nobena ustanova nam ne bo ohranila naše zavesti in z njo naše slovenščine, če mi sami kot starši ne vzgojimo nove generacije v zavesti, da je slovenskega porekla.«

Te besede je na prazniku 29. oktobra povedal avstralski senator slovenskega porekla Miša Lajovic. Praznik je bil v domu Triglav v avstralski prestolnici Canberra 27. oktobra lani.

400 LET KOBILARNE V LIPICI

Znana kobilarna v Lipici praznuje letos 400 let obstoja. Ustanovljena je bila namreč leta 1580. V njej pa se je v letih razvila svetovno znana pasma belih konj, imenovanih lipicanci.

60 LET TEOLOŠKE FAKULTETE V LJUBLJANI

Teološka fakulteta v Ljubljani je v začetku marca svečano proslavila 60-letnico obstoja. Proslave so se udeležili vidni predstavniki cerkvenih in civilnih oblasti. Ob tej priložnosti pa so tudi prejeli častni doktorat nadškof dr. Jože Pogačnik, msgr. Albert Metlikovec in Drago Oberžan.

MIRKO KUNČIČ — OSEMDESETLETNIK

V Argentini je 12. decembra lanskega leta praznoval 80. rojstni dan mladinski pisatelj Mirko Kunčič, doma iz Lesc pri Bledu. V Argentino se je izselil leta 1948. Pisati je začel že v domovini, v izseljenstvu pa je s pisanjem nadaljeval. Objavljal je v vseh zdomskih in zamejskih mladinskih listih in revijah pa tudi na radiu.

† MIHAEL FLAJBAN

25. februarja je v Trstu preminil starosta slovenskih tržaških trgovcev Mihael Flajban. Dosegel je starost 84 let, rodil pa se je v goriških Brdih. Velikodušno je pomagal slovenskim kulturnim, političnim in dobrodelnim ustanovam. Zadnja leta je bil predsednik Slovenske prosvetne matice.

† Dr. FRANC SUŠNIK

V četrtek, 21. februarja, je na Prevaljah umrl kulturni delavec in šolnik Franc Sušnik, oče slovenske gimnazije na Ravnah na Koroškem. Star je bil 81 let.

NAGRADA VSTAJENJE 1979

Komisija za literarno nagrado Vstajenje je 2. aprila letos sklenila podeliti literarno nagrado Vstajenje za leto 1979 pisatelju in časnikařu Francu Jezi za življenjsko delo ob knjigi **Nevidna meja**. Denar za nagrado je darovala Kmečka in obrtniška posojilnica na Opčinah.

† KAREL PRUŠNIK - GAŠPER

16. marca je v 70. letu starosti umrl v Ljubljani koroški javni delavec in partizan Karel Prušnik - Gašper. Za svoje zasluge v boju proti nacizmu je prejel številna jugoslovanska in avstrijska odlikovanja.

PESEM MLADIH

V nedeljo, 23. marca, je bila v Kulturnem domu v Trstu tradicionalna, letos že deseta revija mladinskih in otroških zborov, ki jo vsako leto prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov. Na letošnji jubilejni prireditvi je nastopilo kar 14 zborov. Podelili so tudi nagrade in priznanja zborom, ki so na reviji sodelovali vseh deset let. Ti zbori so Slovenski šopek iz Mačkolj, otroški zbor iz Sv. Križa pri Trstu, zbor osnovne šole France Bevk z Opčin in zbor Slomšek iz Bazovice, Padrič in Gropade.

NOVI BEOGRAJSKI NADŠKOF

Teden po imenovanju dr. Alojzija Šuštarja za ljubljanskega nadškofa smo izvedeli drugo prijetno novico: papež Janez Pavel II. je za novega beograjskega nadškofa imenoval Slovenca Alojzija Turka. Tudi novi nadškof je Dolenjec, saj se je rodil 21. novembra 1909 v Bršljinu pri Novem mestu.

† DEMETRIJ WEBLE

Dne 23. decembra lani je v Argentini umrl urednik lista »Smer v slovensko državo« Demetrij Weble.

† AVRELIJ LUKEŽIČ

V začetku aprila je v Trstu umrl slikar Avrelij Lukežič. Star je bil 68 let. Čeprav je zadnja leta v Trstu razstavljal manj kot v prvih povojnih letih, se je že s svojim zgodnjim umetniškim delom z velikimi črkami zapisal v tržaško likovno zgodovino. Nepozabne so njegove mehke kraške krajine.

POPRAVLJAJMO SLOVENŠČINO

Ugledna kulturna ustanova na Tržaškem je v sodelovanju s še bolj ugledno znanstveno ustanovo priredila predavanje. Vse lepo in prav, toda plakat, s katerim je bilo predavanje napovedano izraža malomaren odnos do slovenskega jezika. Naslov predavanja se je namreč glasil »Migracijski tokovi med obema obalama Jadranskega morja«. »Obema« je očitno odveč, saj Jadran nima toliko obal.

Pa tudi oznaka za predavatelja ni točno zapisana: trdi namreč da predava ekonomsko zgodovino, ko pa v resnici gre za zgodovino ekonomije.

MARTIN JEVIKAR

Ferk - Domej - Kuess - Hobel: Samoumevnost nesmisla

Junija 1979 je izšla v Celovcu v ofsetni tehniki — v kakršni tiskajo tudi revijo Mladje — dvojezična knjiga pesmi in proze najmlajših pesnikov in pisateljev z naslovom *Samoumevnost nesmisla* — Das Selbstverständliche des Sinnlosen (116 strani). Knjigo je založil Kulturni odsek Koroške Dijaške zveze v sodelovanju s Slovenskim informacijskim centrom. Avtorji so: Janko Ferk, Maks Domej, Jože Kuess in Sigi Hobel. Vsi štirje so maturirali na Državni gimnaziji za Slovence v Celovcu, rodili so se med 1958 in 1961, vsi štirje pa pišejo pesmi in prozo v slovenščini in nemščini. Sodelovali so v dijaških in drugih listih na Koroškem, Ferk pa je izdal dvojezično zbirko pesmi in proze *Hladni ogenj - Kühles Feuer* (1978).

V knjigi ima Ferk devet slovenskih pesmi in osem nemških pesmi in črtic. Vse pesmi so začetniške, včasih igranje z besedami, potem nekake življenjske resnice, vse pa hočejo biti modernistične v tistem slogu, ki je pred leti vladal v Ljubljani. V prvi pesmi *Vprašanje pisanja* npr. poje: »pišem / ker mislim // če bi ne mislil / bi ne pisal // ko mislim / pišem // ko pišem / mislim«. To je cela »pesem«. Uporablja samo male črke in izpušča vsa ločila. V ostalih pesmih je zajeta koroška tragika: ljubi materino besedo, slovenski jezik bo še čez sto let poročal »o današnji grozoti / krivici / in zapostavljanju«, koroškoslovenski veter je tako rahel, da se ne dotika niti »listja nemškega hrasta«, »klagenfurt je zmagal nad celovcem // kärnten nad koroško«, upa v boljše slovensko bodočnost in »odpustim veliko nemško krivdo«.

Pesnik ima dobre misli, vendar jih je zavil v prozaično besedo, bralec ima vtis, da ne misli resno, da se igra z besedami.

Maks Domej je edini, ki ima samo slovenske pesmi (14). Od Ferka je bolj urejen v pravopisu, ima pa to posebnost, da je skoraj vse pesmi naslovlj s številkami, npr. prvo 0026 in tu pravi: »Materina beseda / je več / kot samo / govornje.« Tudi Domej govori o današnji koroški stiski. V pesmi *Slovencu* napada voditelje, da so se »kot lutke našemljeni« poskrili v kože svojega oportunitizma, ovce pa so se razbežale pred volkovi. Lepa je izpoved *Materinščini*:

»Iskal sem izraza v nemščini. Zanemarjal sem te. Rosne so oči in sram me je, ko poklekujem	pred tvoje obličje. Odpusti mi. Roka se mi trese že od rojstva.«
---	---

Veliko ima tudi Domej nekakih življenjskih resnic, npr.: »Življenje / ni umetnost. // Umetnost / je / živeti.« Ali: »Človek je izšel / iz človeka. // Pračlovek / iz BOGA.«

Jezik je preprost, prozaičen in neoseben.

Jože Kuess in Sigi Hobel imata samo nemške pesmi in črtice, zato o njima ne bom govoril, ker ne spadata v slovensko literaturo.

Na Koroškem izide malo slovenskih knjig, zato je škoda, da je v tej knjigi samo 27 strani slovenskih pesmi, škoda pa je tudi, da so avtorji krenili v tako modernistične vode!

Marjan Jakopič: Romanja pod sončnim lokom

Med rednimi knjigami Družbe sv. Mohorja v Celovcu je izšla pred božičem posmrtna pesniška zbirka Marjana Jakopiča: *Romanja pod sončnim lokom* (Celovec 1979, 142 strani).

Marjan Jakopič se je rodil 6. okt. 1923 na Ježici pri Ljubljani, izgubil v otroških letih očeta in mater, dovršil z babičino pomočjo nižjo gimnazijo in Dvorazredno trgovsko šolo v Ljubljani, nato je služboval pri Prehranjevalnem zavodu za Ljubljansko pokrajino do maja 1945, ko je odšel na Koroško in 1951 v Združene države. V Clevelandu se je izpopolnil v tehničnem risanju na John Carrol University ter dobil službo na tehničnem oddelku General Motors Corp. In na tem mestu ga je dohitela smrt 20. apr. 1978 v Euclidu, predmestju Clevelanda.

S pesmijo se je najprej oglašil v mladinskem Vrvcu, po vojni pa je sodeloval v skoraj vseh zamejskih in zdom-

skih časopisih, revijah in mohorskih Koledarjih. Dr. Tine Debeljak je o njem zapisal: »Pel je ob vsaki priložnosti. Da, rekli bi skoraj, da je bil najvidnejši priložnostni pesnik folklorno-mitoloških tradicij in liturgičnega cerkvenega leta. Ob vsakem pomembnem dogodku je prijel svojo piščal in zapel v tekočih verzih svojo rodoljubno in krščansko vzbujenost.«

Do prve pesniške zbirke je prišel leta 1955 in ji dal naslov *Vrbova piščal*. Natisnila jo je tiskarna celovške MD, založilo pa Dramatsko društvo Liliija v Clevelandu ter je bila po zadnji vojni prva knjižna pesniška zbirka v ZDA. V zbirki je bilo 48 pesmi o posavskih poljih v vseh letnih časih, o hrepenenju po domu in o življenju po vojni. (Moje poročilo v Mladiki 1970, 184.)

Nova zbirka *Romanja pod sončnim lokom* prinaša 80 pesmi in je razdeljena v pet večjih ciklov. V prvem — *Tam*

pod Šmarno goro — še vedno iz tujine domotožno gleda na domačo vas ob Savi, kakršna je bila v njegovi mladosti: škrjanček pod nebom »poje kot fant ob večerih«, nad poljem meglice, »veseli ljudje na dvoriščih so zbrani«, mlini »pojoči ob Savi«, »med križi pa nagelj, in gankih sam cvet«, »po izbah, po kamricah belih / z opojno je srečo postlano«. Po tem izgubljenem svetu hrepeni in ga slika s samimi sončnimi barvami in z rahlo otožnostjo, kakor je delal že v prvi zbirki. Na devinski skali bi se rad odpočil in počakal »na tisto svetlo jutro, / ko barka obstoji doma v pristanu«. V Rožu na Koroškem orje polje in želi, »da narod bi naš na tej zemlji obstal, / naj v drugo Zala se rodi«. Gosposvetski zvon pa prosí, naj zapoje in prebudi kralja Matjaža, da bo s svojo vojsko prišel na pomoč brezpravnim Koroščem. Tako je pesnik pritegnil še Kras in predvsem Koroško in njeno bolečino.

Osrednji cikel je Sončni lok (39 pesmi), ki se deli v štiri letne čase. Spomladi se veseli novega zelenja, rasti, belih oblakov in vetrov, zelenega Jurija, opeva pa tudi praznike in običaje v vsakem letnem času. V poletju se oglašá ljubezen, Šentjanževu mu ne da spati, saj »vsak nasmeh je živ dotik srca«. Tedaj je čas žetve in košnje. Jesen je polna sadja in pridelkov, vendar pa se počasi nagiba proti novembrskemu deževju. Zima je čas snega in sani s kraguljčki, svetega večera. Doma pa marsikje »božiča ni, brez jaslic smo, / zvonovi sveti ne pojo«. In še: »Več v hišah naših zibke ni, / ki bi imela srčke tri, / ki bi imela žegne tri, / ki narodu zibala bi.«

Tudi v teh pesmih je polno narave, ki jo podaja Jakopič z ekspresionističnimi in romantičnimi barvami in s srčno prizadetostjo, z žalostjo in otožnostjo, vmes pa so tudi čiste impresije in razpoloženja. V to spreminjanje letnih časov je lepo vdelal cerkvene praznike, ki so spremljali vse vaško življenje, prinesli značilne običaje, zato čuti pesnik povsod božjo pričujočnost in se ji zahvaljuje za darove in pomoč.

V ciklu *V globinah senc* opeva delavce po tovarnah, črnsko četrt v ameriškem mestu, življenje v taboriščih, rudarje in plantažnike. V njih je skušal podati nekaj socialne tematike, vendar mu je bil ta svet preveč odmaknjen, čeprav je v njem živel, ni ga znal zajeti v vsej tragiki in pretresljivosti.

Krvavo sonce je cikel pesmi o povojnem dogajanju v Sloveniji. Opeva slovo od matere, ki je že mrtva, Ljubelj je odprl pot v svobodo in smrt. V grob je vodila pot tudi iz Vetrinja. Štiri pesmi je posvetil bratu, ki je končal v Kočevskem Rogu. Pretresljiva je pesem *Angelčkom* o dvanajstih dojenčkih, ki so jih po pripovedovanju ljudi izpostavili v Teharjah soncu, da so umrli. V zadnji pesmi se spominja sedemdesetih mladeničev iz posavskih vasi, ki »strel jim predrl je srce«. Te pesmi bi morale biti po svoji tematiki balade, a so nekake pripovedne pesmi, podobne prejšnjim, gostobesedne in prepletene z naravo, brez katere Jakopič ne zna peti.

V zadnjem ciklu *K viru luči* je 16 pesmi o spoznavanju Boga iz vseh stvari, o otroku, s katerim mu je Bog naklonil srečo, o lakoti v svetu, o nesporazumih med očeti in sinovi. V drugem delu se spominja umrlih prijateljev, predvsem pisatelja Karla Mauserja. Poje o svoji smrti in na-

roča, naj mu zapro oči »z mehko, z vonjem pisanih ciklam«.

Največja vrednost zbirke je v prvih dveh ciklih, kjer opeva rodno pokrajino z vso ljubeznijo in barvnim bogastvom. Podobe so impresionistične in razpoloženske, rahlo otožne, romantično realistične. V pesniku odmeva narodna pesem, s pridom pa se je učil pri Jenku, Murnu, Golarju, Sardenku, Balantiču, torej pri pesnikih, ki so opevali naravo. Vendar pa se od njih loči po realizmu, večji opisnosti, v pesmih je bolj opazovalec kakor udeleženec. Verzi mu tečejo gladko in so zelo pevní, besede izbrane, nekatere primere samonikle. Od prejšnje zbirke se loči po večji verzni raznolikosti, sproščenosti, saj zna spreminjati kitice in peti tudi brez rime.

Novost so socialni motivi iz ameriškega življenja in tu se je odtrgal od preteklega domačijstva, vendar pa tega novega sveta ni znal zajeti v njegovem bistvu.

V zbirko je napisal dr. Tine Debeljak 16 strani dolg uvod in v njem izčrpno predstavil Jakopičevo življenje in pesniško ustvarjanje. Zbirko je uredil Milan Pavlovčič, ilustriral Marjan Adamič.

VLADIMIR KOS

Tudi na Daljnem Vzhodu je Jezus vstal!

(in pesnik se tega veseli, čeprav ve za Veliko noč komaj kak milijon od 100 milijonov Japoncev)

Tralala, tralala, tralala:

Jezus od mrtvih je vstal!

*V meni doné potrkavanje,
dasi prazninam sred mesteca
nikdo ni cerkvice dal.*

Tralala, tralala, tralala:

Jezus prišel je nazaj!

*V meni šumi od besed morjá,
dasi ni v časnikih novega,
da so odprli nam Raj.*

Tralala, tralala, tralala:

Jezus je živ in pri nas!

*V meni, kot v tebi, je Hostija
v rožnato češnjo se razcvelà —
z nebom vsak dan za okras.*

Kaj vse nam razodene tako preprost pojav, kot je kolobar okoli meseca!

Najprej to, da je sončna svetloba, ki jo mesec odbija, sestavljena iz mavričnih barv: od rdeče z najdaljšo valovno dolžino do modre in vijoličaste z najkrajšo.

Dalje: medtem ko opazujemo, mora biti vlaga v ozračju. Svetlobo namreč sipajo vodne kapljice, ki lebdijo v zraku, in sicer različne barve različno.

Ne samo to! Vodne kapljice morajo biti približno enako velike. Ko bi imeli opravka s kapljicami raznih velikosti, bi kapljice vsake posamezne velikosti povzročile različno velike obročje oz. kolobarje. Ti bi drug drugega prekrivali. Njihove barve bi se zmešale, mešanica vseh mavričnih barv pa je, kot vemo, spet bela barva.

Iz enake ali skoraj enake velikosti kapljic lahko sklepamo še na to, da je vlaga v zraku prisotna le malo časa. Zaradi posebne pojava — površinske napetosti izhlapevajo namreč majhne kapljice hitreje kot velike. Zato bi se, če bi le imele dovolj časa, velike na račun malih zdebelile. Poglobile bi se začetne razlike v velikosti, tvorili bi se različno veliki kolobarji in se med sabo prekrili. Namesto kolobarjev bi mesec ovila bela meglena koprena.

Po statistiki, opravljeni med angleško govorečimi, naj bi štiriletni otrok poznal 5.000 besed, desetletni pa že 34.000.

Poznati pa še ne pomeni uporabljati. Najbrž bo kar držala splošna ocena, po kateri črpa člo-

vek za vsakdanji pogovor le desetino besed lastnega besedišča. Nekatere besede za pogovor ne prihajajo v poštev, ker so prestrokovne ali izključno literarne, namenjene torej pisni rabi. Cela vrsta jih je: od pesniško privzdignjenih do časninarsko papirnatih.

Pa še to je vprašanje, če se govorci vedno in dovolj zavedamo pomena (ko gre za pravo govornje, to je izražanje misli) oziroma pomanjkanja pomena (ko gre za mehanično ponavljanje svojih in tujih besed, sloganov in fraz) izpregovorjenega.

Da imajo živobarvne in sploh pozornost zbujajoče živali in še zlasti ptice mnogokrat slabo meso, ni nobeno naključje. Njihova živobarvnost je nekakšno svarilo: ne jejte me, sem neokusna.

Svarilo ujedam je le ena od funkcij pisanega ptičjega perja. Druga funkcija je fizikalna ali bolj fiziološka. Tako so na severu morski ptiči povečini črni ali sivi zgoraj in beli spodaj, v tropih pa povsod beli. Za optimalno prejetje in oddajanje toplote je to kot nalašč.

Tretja funkcija je socialna. Ptiči imajo izvrsten vid in nič čudnega ni, če se utegnejo spoznati po barvi perja. Vendar zagotovo ni barva perja vse, vsaj za mnoge vrste ne. Kakor dokazuje bela vrana, ki jo lastni rod sprejme medse, se ptiči morajo spoznavati tudi po telesni obliki in velikosti in seveda po glasu.

Na izpite se priglasijo 20 kandidatov, izprašuje pa 15 profesorjev. Vsak kandidat se lahko javi k

enemu ali več predmetov. Vsak profesor bo seveda izprašal, in to vsakega posebej, vse kandidate, ki so se javili za njegov predmet.

Če vsak izpit med enim kandidatom in enim profesorjem traja natanko eno uro, koliko ur bo trajal celoten izpit?

Odvisno ... Nič odvisno! Med kandidati je nekdo (morda tudi več kot eden), ki se je prijavil k največjemu številu predmetov. Recimo, da k 7. Med profesorji je nekdo, ki jih bo moral največ izprašati. Recimo, da 9. Celotno trajanje izpita bo enako večjemu od zadnjih dveh števil. V našem primeru bo celoten izpit trajal deset ur.

Drugače povedano: ko smo enkrat ugotovili, kateri kandidat ali kateri izpraševalec bo moral najdlje delati, smo že tudi ugotovili, koliko bo trajal celoten izpit. To pa še ne pomeni, da bo mogoče tak optimalni urnik izpitov sestaviti kar mimogrede. Potrebna bo še dobra in premišljena organizacija.

Ocene

Knjiga o šolstvu na Tržaškem in Goriškem

Mladika stalno in zavzeto spremlja življenje naše šole in seznanja svoje bralce z novostmi šolskega dogajanja. V letih 1965 in 1966 je objavljala zgodovino slovenskega šolstva skozi preteklost in na letnih srečanjih DSI v Dragi so se prisotni

prav tako soočili s problemi slovenske šole.

Danes pa smo dolžni zabeležiti pomembno in izčrpno delo univerzitetnega docenta za šolsko pravo na fakulteti za magisterij: Daniele Bonamore: DISCIPLINA GIURIDICA DELLE ISTITUZIONI SCOLASTICHE A TRIESTE E GORIZIA - Milano - ediz. Giuffrè, 1979. To je izčrpna študija (nad 600 strani), ki je v celoti posvečena problematiki slovenskega

Pisec posega v najstarejše šolske čase, ko so podatki o slovenskih šolah še zelo skopi pa preko urejenih razmer za časa stare Avstrije, prve vojne in zloglasne Gentilejeve ukinitve, nacistične okupacije, ZVU, obnove in ustanovitve novih šol, Londonskega sporazuma in Posebnega statuta, prvega zakona za slovenske šole iz leta 1961 št. 1012 in drugega števil. 932 z dne 22. dec. 1973 do Osima.

Zelo zanimive in poučne so statistike o moči slovenskih šol in številnega učiteljstva za časa cesarske Avstrije. Vendar je tista doba stopila danes že v precejšnjo odmaknjenost, saj so vmes prva svetovna vojna in nove meje.

Sledila je nova država, a le za kratko dobo. Nastopil je fašizem, ki je ukinil vse tako cvetoče in obetajoče šolstvo, njegove protagoniste pa pognal po svetu. Doba fašizma in nacistične okupacije stanjtemnejši premor in pomenita preizkušnja, ki je bila drago plačana in polna ponižanj. Sledi konec II. svetovne vojne. Pisec se sicer ne spušča v peripetije, ki so bile na dnevnem redu, pač pa navaja vse okrožnice, ukaze in prizadevanja nove ZVU, da bi pomirila, popravila in uredila, kar je potrebno za redno življenje. Da delo ni bilo lahko, pričča vrsta ukrepov, ki so posegali v šolsko življenje do Londonskega sporazuma, ko je po njem Italija prevzela upravo nad področjem, ki je bilo zaupano ZVU. Tudi Italija je bila postavljena pred izvršeno dejstvo, ki pa ga je bilo treba pravno urediti. Številni zakoni, ki so veljali za italijanske šole, niso veljali, oziroma jih ni bilo moč aplicirati za slovenske šole. Zato je bil potreben poseben zakon, ki je bil sprejet leta 1961. Šele po tem zakonu so sledili ustanovitveni dekreti za slovenske šole, ukrepi za ureditev staleža učnega in ostalega šolskega osebja ter šolskih programov. Vse je sicer teklo počasi, a steklo je.

Veliko strani posveča pisec problemu samostojnega šolskega okraja za slovenske šole. Na podlagi obstoječe zakonodaje se tudi on pridružuje stvarnosti in zagovarja, da imajo tudi slovenske šole pravico do samostojnega šolskega okraja v okviru obeh pokrajin tržaške in go-

riške, kar doslej mnogim politikom in drugim komponentam še ni jasno.

Delo je zanimivo, primeren priložnik vsakemu šolniku, javnemu delavcu in vsem politikom, ki se bavijo s problematiko slovenskega šolstva. Zanimivo je, da se je moral takega dela lotiti Italijan, vendar pa bo delo služilo slovenskim zgodovinarjem, ki se posvečajo preučevanju šolstva in tudi javnim delavcem, ki bodo v obširni in kritični študiji našli vrsto pravnih osnov za reševanje šolskih vprašanj. Izreči pa moramo priznanje tudi prof. J. Pečenkmu, ki je sestavljalcu študije stal ob strani in mu pomagal zbirati material.

M. ŠAH

Slovenska prosveta in Zveza slovenske katoliške prosvete

razpisujeta

VI. tekmovanje zamejskih amaterskih odrov

MLADI ODER

Tekmovanja se lahko udeležijo amaterski odri, ki delujejo v naši deželi.

Tekmovanje traja do konca leta 1980. Izid bo javno razglašen ob slovenskem kulturnem prazniku februarja prihodnjega leta.

Skupine, ki se nameravajo udeležiti tekmovanja, morajo javiti svojo udeležbo enemu od obeh prirediteljev.

Predstave prijavljenih amaterskih odrov bo ocenjevala komisija, ki jo sestavljajo gledališki izvedenci in po en predstavnik vsake organizacije.

Mnenje komisije je dokončno in nepreklicno.

Za vsa podrobnejša pojasnila in prijave se je treba javiti na naslov SLOVENSKA PROSVETA, Trst, ulica Donizetti 3, tel. 768-189 ali pa ZVEZA SLOVENSKE KATOLIŠKE PROSETE, Gorica, vialo XX Settembre 85.

šolstva na Goriškem in Tržaškem. Pisec je svoje delo razdelil v dva zajetna dela. V prvem delu obravnava italijanske šole in v II. delu drugojezične (slovenske). Prikaz v prvem delu je zanimiv, kolikor je tudi italijanska šola doživljala na obmejnem področju svoje peripetije, tako pred prvo svetovno vojno, med obema vojnoma in takoj po zadnji vojni. Drugi del pa je obširna študija in zgodovinski prikaz slovenske šole od njenih začetkov, ko beležimo prvo slovensko šolo v letu 1798, pa do najnovejšega časa, to je do Osimskega sporazuma.

Listnica uprave

Uprava MLADIKE je odslej odprta ob ponedeljkih od 19. do 20. ure, ob četrtkih od 10. do 12. ure ter ob sobotah od 19. do 20. ure.

Naročnino poravnaj tudi s pošto položnico 11/7019 — MLADIKA; s čekom ali z mednarodnimi nakazili na ime MLADIKE. Točen naslov:

MLADIKA
Ul. Donizetti 3
34133 TRST/TRIESTE
(Italia)

PODPORNIKI MLADIKE:

Z veseljem beležimo nove podpornike, ki so marca nakazali podporno naročnino: Josip KANDUČ iz Barija, Nataša SOSIČ iz Trsta, Iva RANT iz Ljubljane, Ivanka GHERLANI, Ivanka KNEZ, Ana TOMISIC iz Trsta.

ZA TISKOVNI SKLAD MLADIKE so darovali: Ciril Turk iz Stuttgarta 1.000 Lir, družina Šturm iz Gorice 5 tisoč Lir, Jože Šuligoj iz Gorice 2.500, Livija Furlan iz Trsta 500, Aleksij Pregarc iz Trsta 2.000, Drago Štoka iz Trsta 10.000, Metka Kacin iz Trsta 40.000, Lea Pertot iz Lugana 500 Lir.

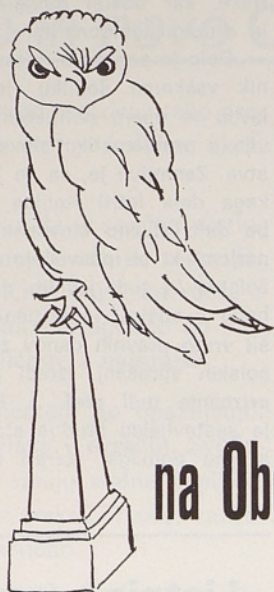
V spomin pok. Helene Gantar daruje 20.000 Lir njena mama.

V spomin pok. Jožeta Peterlina daruje 10.000 Lir Felicita Vodopivec.

V spomin Franca Jermana daruje 10.000 Lir družina Simčič iz Trsta.

Za »DRAGO« daruje Peter Urbanc 188 dol. iz akcije »Prvi slovenski kvanci«.

Vsem darovalcem in podpornikom se iskreno zahvalujemo!

v
Čuk

na Obelisku

SVETI TRIJE KRALJI V TRSTU

Sredi tega pustega in deževnega marca je Trst doživel zanimiv obisk. V našem mestu so se mudili, pomislite, sveti trije kralji. Ne, da bi zimo pripeljali, ampak samo da bi nas obiskali. S svojimi turbani in s svojimi kamelami. V sestavi, ki je že dva tisoč let tradicionalna: Gašper, Miha in Boltežar.

Nikar ne padite na zadnjo plat, ljudje božji: prišli so v deputaciji, ki jo je ne reakcionarna, ampak napredna zamejska Slovenija poslala na redko prireditev: na predstavitev nove knjige pisatelja Mirka Javornika, znanega glasnika slovenske protirevolucije, z naslovom PERO in ČAS II.

Lepa peterokraka zvezda je preko Rusega mosta pripeljala deputacijo v Machiavellijevo ulico. Bilo je v torek zvečer 18. marca tega leta, ko je peterokraka zvezda obstala nad sedežem slovenskih demokratskih organizacij Slovenske prosvetne matice, Dobrodelnega društva, Slovenske skupnosti itd.

In zakaj ne bi trije kralji razjahali svoje kamele in v Machiavellijevo ulico šli makiavelistično gor po stopnicah?

Takole so šli drug za drugim vsak s svojim darom pod pazduho:

časnikar Stojan Spetič kot Gašper in kot predstavnik Komunistične partije Italije;

jurist Igor Kosmina kot Miha in kot predstavnik Splošne plovbe Koper;

direktor Alpe-Adria Bogo Samsa kot Boltežar in kot predstavnik Slovenske kulturno gospodarske zveze.

Za njimi je šel še fotograf Primorskega dnevnika in veseli slovenski fant Mario Magajna kot kamelovodec.

Deputacija je lepo sedla na stole in lepo poslušala.

Bilo je čudovito vzdušje medsebojnega razumevanja in spoštovanja, neodvisnosti, nevmešavanja v notranje zadeve in tako dalje.

Ob izhodu je čakal dopisnik ČUKa in izvabil od visokih obiskovalcev naslednji intervju:

»Bi odgovorili, gospod Samsa-Boltežar, kot vodja delegacije?«

»Prosim.«

»Prireditev ni ravno propagirala revolucije. Kako to, da ste se seje udeležili?«

»Ali nisem rekel na svojem zadnjem televizijskem nastopu v Trstu APRIRSE! To je moje geslo: APRIRSE!«

»Kaj, tovariš Samsa! Tole tu na Machiavellijevi je kaj več kot APRIRSE! Je SPALANCARSE! To je sploh SBOTTONARSE! Pa kaj sem hotel vprašati: kot predstavnik imovite Slovensko kulturne gospodarske zveze ste kot Boltežar prinesli zlato?«

»Za eno plombo zlata.«

»In Stojan Spetič kot Gašper in predstavnik Komunistične partije Italije?«

»On pa je prinesel kadila. Z vonjem po Osimu.«

»In Igor Kosmina kot Miha?«

»On pa je prinesel eno lempo mire: nekaj za lajšanje bolečin zamejcem.«

»Kako pa, da mulovodcu Mariu Magajni ni bilo dovoljeno fotografirati, ko je tako zlat fant?«

»To pa je njihov APRIRSE!«

»Škoda, da bo zamejski umetniški arhiv brez tako zanimive dokumentacije! Ampak kako to, da o prireditvi ni bilo ne duha ne sluha ne v Primorsem dnevniku ne na koprski TV, za katero delate?«

»Ker množice še niso zrele za določene premike. Ne vidite, kakšne težave ima Berlinguer?«

»Na Kitajsko pojde. No, če že Berlinguer gre na Kitajsko, lahko tudi vi pridete v Makiavelistično ulico navezadnje, ali ne? Potemtakem bi lahko rekli, da je pisatelj Javornik doživel poklon od evrokomunistične delegacije?«

»Recimo plevrokomunistične, v znamenju APRIRSE.«

»Ampak na predstavitvi je vaša delegacija trdno molčala. Zakaj?«

»Ker je molk zlato, cena zlata pa je zdaj v porastu ... «

pisma pisma

do danes. Eni so zagovarjali skupne okraje z italijanskimi šolami, češ saj bo v njih toliko demokratičnih sil, da se ni bati diskriminacij. Drugi so predlagali skupni šolski okraj za Trst in Gorico, nato pa bi se še raztegnili na Videm. Najbolj realna rešitev in zahteva po lastnem šolskem okraju: eden za Trst in eden za Gorico pa vse doslej ni naletela na primeren odziv. Predlog šolskih ravnateljev je naletel celo na ostro kritiko. Pa ne samo to, zavračali so celo vsako misel na lastne šolske okraje, ker bo zaščitni zakon vse to uredil. In kje je ta zakon?

Z. T.

PRVIČ PO 35 LETIH

Prosvetno ministrstvo je razpisalo (Uradni list št. 47 z dne 18/II/80) mesta šolskih nadzornikov. Med temi je prvič predvideno tudi eno me-

sto za slovenske šole v naši deželi, in sicer za literarne predmete. Zanima nas, kje je med Slovenci profesor, ki naj bi postal nadzornik za: slovenščino, italijanščino, nemščino, angleščino, grščino, latinščino, zgodovino, filozofijo in še za kaj! Če predvideva šolski ustroj predmetne profesorje in strokovne izpite za predmetne skupine, zakaj pa bi nadzornik moral vse znati. Zakaj tudi nadzorniki za slovenske šole ne bi mogli biti porazdeljeni po predmetnih skupinah? (Podpis)

ČEMU RAZLASTITVE SLOVENSKE ZEMLJE?

Zopet je na dnevnem redu vprašanje velikih razlastitev na Kolonkovcu. Poleg razlastitev za industrijsko cono na Krasu, sedaj še nove za ljudske hiše. Pa so komaj na voljo letni pregledi o ljudskem gibanju. In kaj kažejo? V Trstu in v okolici: več smrti, manj rojstev, manj porodov. Za koga torej ljudske gradnje?

R. L.

SLOVENSKI

VISOKOŠOLSKI SKLAD

»SERGIJ TONČIČ« - TRST

Slovenski visokošolski sklad »Sergij Tončič« se je odločil, razpisati vsako leto nagrado »Dr. Frane Tončič« po zgledu in pravilniku lanskega razpisa, da s tem spodbuja slovenske visokošolce v Italiji pri raziskovalnem in ustvarjalnem delu.

Pravilnik

1. Avtor mora biti slovenske narodnosti in mora imeti svoje stalno bivališče v deželi Furlanija - Julijska krajina.

2. V teku sončnega leta 1979 je moral avtor biti visokošolski študent ali je moral končati visokošolski študij do 30. aprila 1980.

3. Avtor mora do 30. aprila 1980 poslati Narodni in študijski knjižnici, Trst, ul. S. Francesco 20, študijo (razpravo, disertacijo ipd.), ki je nastala ali je bila objavljena v času med 1. januarjem 1979 in 30. aprilom 1980; ta študija mora pomeniti obogatitev slovenske kulture, zgodovine ali znanosti.

4. Študije bo v teku meseca maja 1980 pregledala in ocenila posebna komisija, ki jo bodo sestavljali predsednik Sklada prof. Pavle Merku, blagajnik Sklada Boris Kuret in univerzitetni prof. Jože Pirjevec; komisija bo lahko pritegnila k sodelovanju kot svetnike brez pravice do odločanja še strokovnjake iz ved posameznih študij. Po opravljeni analizi vseh študij, ki bodo prispele do določenega roka, bo komisija določila, katero študijo nagraditi, in bo svojo odločitev utemeljila pismeno.

5. Nagrada v znesku 500.000 (petstotisoč) lir je ena in nedeljiva.

6. Naslov nagrajene študije in ime njenega avtorja bosta objavljena na prihodnjem občnem zboru Sklada v petek, 6. junija 1980, ali, če bo zaradi višje sile treba ta datum prenesti, čim prej po tem dnevu. Po občnem zboru bo odbor Sklada obvestil javnost o tem preko sredstev javnega obveščanja.

7. V primeru, da ni nagrajena študija še objavljena, jo bo odbor Sklada priporočil za objavo kaki slovenski založbi.

8. V primeru napak in kontestacij velja besedilo razpisa, ki ga je odbor podpisal in je priloženo zapisniku seje z dne 7. marca 1980.

V Trstu, 7. marca 1980

ŠTUDIJSKI DNEVI DRAGA '80

bodo v soboto, 31. avgusta in v nedeljo, 1. septembra 1980 v parku Finžgarjevega doma na Opčinah.

Počitniški dom »Pri sestrah«

vas vabi na Belopeška jezera

Naslov: 33010 BELA PEČ - FUSINE V. R. via Laghi 1
Telefon 0428/61027 - 059/695791

Od obrtniških izkušenj
v trgovinsko dejavnost

POSEBNI POPUSTI !!!
OBIŠČITE NAS !!!

Korsic

Anton Korsic

- Serijsko pohištvo
- Pohištvo po meri
- Preureditve

T R S T

Prodajalna:
ul. S. Cilino, 38
telefon 54390

Dom in delavnica:
ul. Damiano Chiesa, 91
telefon 571326

Vesele velikonočne praznike želijo in se priporočajo:

DECIBEL

gramofonske plošče,
kasete

34016 Opčine (Trst) - Narodna Ulica 116
Telefon (040) 21-10-34

PARFUMERIJA

«KOZMETIKA 90»

Opčine - Narodna ul. 118 - Telefon 21-20-61

Z dobro izbiro vas pričakuje

Drogerija CARLI

OPČINE

Vabi vas nov, moderen objekt

- TRGOVINA JESTVIN
- TRGOVINA S KONFEKCIJO
- VEDNO DOBRO ZALOŽEN
BAR-BUFFET

na Fernetičih pri GRGIČU

Obiščite nas, ne bo vam žal!

MANUFAKTURNA TRGOVINA

PODOBNIK

Opčine - Ul. Salici 1 - Tel. 21-10-90

PEKARNA — TRGOVINA Z DELIKATESAMI

Sosič - Repinc

OPČINE - PROSEŠKA 10 - TEL. 21-10-49

Obiščite nas, dobro boste postreženi!

NARODNA IN UNIVERZITETNA KNJIŽNICA

č 67

terpi 117 986 1980

IMPORT - EXPORT

998530726,4

COBISS

nadomestni deli
servis

TRST

VIA BRIGATA CASALE 3 - TEL. (040) 82-77-57

GORICA

VIA DUCA D'AOSTA 42 - TEL. (0481) 32-321

RESTAVRACIJA - HOTEL

DANEU

Opčine - Narodna ulica 194 - Tel. 21-12-41

«CELESTINO DANIELI»

Gradbeni material

Telefon (040) 211034

34016 Opčine (Trst) - Narodna ul. 77

CENA 700.- LIR